

NADİR
ƏBDÜRRƏHMANOV

1925 - 2008

rəngkarlıq qrafika

SƏRVƏT

Bakı, 2013

Layihənin rəhbəri **Çingiz Fərzəliyev**

Layihənin əlaqələndiricisi **Toğrul Əfəndiyev**
Mətnin müəllifi **Gülrəna Qacar**

Head of Project **Chingiz Farzaliyev**
Project Coordinator **Toğrul Afandiyev**
Author of the Text **Gulrena Qajar**

Azərbaycan təsviri sənət ustalarına həsr olunmuş **“Sərvət”** albomlar silsiləsinin hazırlanmasında Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyinin əməkdaşları yaxından iştirak etmişlər. Silsilədə Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyinin, Müasir İncəsənət Muzeyinin, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin, Azərbaycan Dövlət Rəsm Qalereyasının, Azərbaycan Musiqi Mədəniyyəti Dövlət Muzeyinin, Cəfər Cabbarlı adına Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyinin fondlarında saxlanılan əsərlərdən və arxiv materiallarından istifadə olunmuşdur. Silsilədə həmçinin özəl qalereyalarda və şəxsi kolleksiyalarda qorunub saxlanılan sənət əsərləri də təqdim edilmişdir

Staff of the Azerbaijan National Museum of Art participated in the preparation of the **“Servet”** series of albums dedicated to the masters of Azerbaijani art.

This album series features works of art and archive materials in the following museums:

The Azerbaijan National Museum of Art,
The Museum of Modern Art,
The Nizami Ganjavi Azerbaijan National Museum of Literature,
The Azerbaijan State Art Gallery,
The Azerbaijan State Museum of Musical Culture,
The Jafar Jabbarli Azerbaijan State Museum of Theatre
and private galleries and collections

ISBN 978-9952-34-973-3

ISBN 978-9952-34-975-7

Fotolar **Ələkbər Ağasıyev**
Arxiv araşdırmaları **Nailə Rəhimova**
Dizayn və kompüter yığımı **Könül Bayramzadə**
İngilis dilinə tərcümə **İlan Peart, Səadət İbrahimova, Əminə Məlikova**

Photography **Alakbar Aghasiyev**
Archive Research **Naila Rahimova**
Design and Computer Setup **Konul Bayramzade**
Translation into English **Ian Peart, Saadat Ibrahimova, Amina Melikova**

© “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evi, 2013
© “Sharq-Qarb” (“East-West”) Publishing House, 2013

“Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evinin mətbəəsində çap olunmuşdur
Azərbaycan, AZ1123, Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17
Tel.: (+99412) 374 83 43

Printed at “Sharq-Qarb” Publishing House
Address: 17, Ashiq Alasgar Str., Baku, AZ1123, Azerbaijan
Tel.: (+99412) 374 83 43

www.eastwest.az

www.fb.com/eastwest.az

Mündəricat

Contents

6

Nadir Əbdürrəhmanov
Həyat və yaradıcılıq

Nadir Abdurrahmanov
Life and Creative Work

98

Qısa tərcümeyi-hal
Short Biography

“Payız”
Kətan, yağlı boya, 1980-ci illər
“Autumn”
Canvas, oil, 1980s

NADİR ƏBDÜRRƏHMANOV

Uca dağlar əhvalı yaxşılaşdırır, onu, kamerton kimi, səmanın təmizliyinə və yüksəklərə, ideala doğru əbədi canatma üzərində kökləyir. Dağlarda dünyaya göz açmış insanlar doğulduqları məkan, insanı sərxoş etməyən, əksinə, onu ayıldan seyrək, təmiz, azad hava barədə, yəqin ki, genetik yaddaşa malikdirlər.

“Hündürlükdə” doğulma sarıdan Nadir Əbdürrəhmanovun bəxti gətirmişdi. Qarabağda, Laçının uca dağlarında dünyaya göz açan sənətkar Qarabağın saf və zil tonunu, əziz Vətənin ətrini, səmanın həqiqi musiqisini, dünyaya dağlardan əhatəli baxışı öz ürəyində və sənətində daima yaşadıb.

Onun rəsmləri məhz belədir - saf, cəlbedici, melodik, zərif və sakit. Onlara bu sakitliyi daxili sevinc, palitranın ardıcılığı və nəcibliyi, yuxarıdan, dağların təpəsindən axıb tökülən nur bəxş edir. Qarabağ və Lənkəranın, bizim dağ və kəndlərimizin gözəl və füsunkar mənzərələri, güclü və qədd-qamətli qadın obrazları-bütün bunlar necə də tərəvətli və zərifdir, öz geniş planı, təmiz oksigenli atmosferi, hündürdən “dağ” baxışı ilə özünə cəlb edir!

Nadir Əbdürrəhmanovun rəsmləri rəng cəhətdən incə, həssas, səmimi, eyni zamanda intellektual və zərifdir. Onun özü kimi.

Nadir Əbdürrəhmanov 1925-ci ildə Laçında doğulub. Ailəsi ata-baba ocağı olan Şuşadan buraya təzəcə köçmüşdü. Atası, Qəmbər ağa, Laçında səhiyyə şöbəsinin müdiri idi.

Qarabağın əsrarəngiz təbiəti, meşələrin, dağların, şırıldayan bulaqların gözəlliyi əsrlər boyu bu yerlərin sakinlərini ruhlandırır. Burada həmişə sənət adamlarına hörmətlə yanaşmışlar, axı Azərbaycanın böyük şair, yazıçı, rəssam və musiqçiləri məhz burada dünyaya gəlirlər. İstedadlı rəssam və şairə, Qarabağın sahibəsi Natəvanın, dahi şair və Qarabağ xanlığının vəziri Vaqifin, ensiklopedist alim və maarifçi, rəssam və musiqişünas Mir Möhsün Nəvvabın, görkəmli rəssam Usta Qəmbər Qarabağının, Azərbaycanın böyük musiqçiləri Üzeyir bəy Hacıbəylinin, Sadiqanın, Bülbülün, Rəşid Behbudovun, Niyazinin adlarını çəkmək kifayətdir.

Qarabağın paytaxtı Şuşa inkişaf etmiş şəhər idi. Statistik məlumatlara əsasən, XIX əsrin ortalarında Şuşada 95 şair, 22 musiqişünas, 38 peşəkar xanəndə, 16 rəssam, 5 astronom, 18 memar, 16 həkim və s. yaşayıb. Şəhərdə

“Tərsanədə gəmi təmiri”
Kətan, yağlı boya, 1953
“Dockside Ship Repair”
Canvas, oil, 1953

“Almaz dağı”
Kətan, yağlı boya, 1958
“Mount Almaz”
Canvas, oil, 1958

təqribən 10 ədəbi, musiqi və digər cəmiyyətlər, 10-dan artıq mədrəsə və məktəb fəaliyyət göstərmiş. Zəngin kitabxanalarda xəttatlar kitablar yazır və üzlərini köçürür, rəssamlar şəhər binalarını divar rəsmləri ilə bəzəyir, kitab miniatürləri hazırlayırdılar. Xalçaçılıq emalatxanalarında gələcəkdə dünyanın ən yaxşı muzeylərinin fəxrinə çevriləcək xalçalar tikilirdi. Xanəndələr Qarabağ muğam məktəbinin bayrağını yüksəkdə tuturdular. Qarabağın heyrətamiz təbiəti onun incisidir, həqiqətən də valehedicidir. Bu yerlərdə olanlar Azərbaycan nağıllarındakı sirt ünsürlərinin, mərhəmət hissəsinin, gözəl yaşamaq arzusunun haradan qaynaqlandığını anlaşırlar. Çünki məhz torpaq, onun dağ və meşələrinin, çay və tarlalarının təkrarolunmaz uyğunluğu mahını və xalçalarda, rəsm və şeirlərdə, kostyumlarda və mətbəxdə, nəzakət qaydaları və dialektə, hansısa etnik koddə, düşüncə tərzinin müxtəlif xüsusiyyətlərinin birləşməsində ifadə olunan etnik substratı, bu məkanın obraz və tipajının törəməsinə səbəb olan milli dünyagörüşü formalaşdırır. “Genius loci”, yəni “məkanın ruhu” həssas anlayışdır, hər bir torpağın əsrlərlə formalaşan ənənə ilə ifadə edilən xüsusiyyətlərə malik olduğunu göstərir.

Qarabağın təbiəti gözəl və heyranedicidir-unudulmaz Nadir Əbdürrəhmanov bu barədə tez-tez danışardı. Bir gün o, valideynləri ilə birlikdə at qoşulmuş arabada Laçından Şuşaya nənəsinin yanına, daha sonra isə Bakıya getdiyini xatırlayırdı. O zaman onun təxminən səkkiz yaşı var idi və uşaqlıq təəssüratları parlaq, yaddaqalan təbiət obrazı, maraqlı, qorxulu (onları nağıllarda olduğu kimi, canavarlar təqib edirdi) və valehedici bitki və heyvanlar aləmi kimi onun hafizəsində həkk olunmuşdu. Yəqin ki, məhz həmin andan dünyanı əfsanəvi rəng və formalarda dərk etməyə başlayıb, həyat hissi vizual-aydın və plastik olub. Şübhəsiz, gənc Nadirin təbiəti qavraması, onu dərk etməsi erkən uşaqlıq təəssüratlarının toplanmasının nəticəsi idi. Onun bəxti gətirmişdi, çünki tərifəgəlməz gözəlliklə əhatə olunmuşdu-Qarabağın doğma landşaftları, “Qafqazın konservatoriyası” adlandırılan bu diyarın total musiqi istedadı, Qarabağ xalçalarının gürsəli, saf rəngləri, onların həndəsi naxışlarının rəmziliyi və daha nələr. Bəli, uzunmüddətli, fiziki cəhətdən yorucu Laçın-Şuşa-Bakı səfəri eyni zamanda onun qavrayışını müxtəlif və dəyişkən mənzərələrə, doğma diyarın aləminə, planetin özünəməxsus həyatına diqqətlə zənginləşdirdi.

“Yaylaqda səhər”
Kətan, yağlı boya, 1960-cı illər
“Morning in the Summer Pasture”
Canvas, oil, 1960s

1933-cü il idi, Əbdürrəhmanovlar ailəsi Bakıya köçmüş, Qəmbər ağa aptek idarəsinin rəisi vəzifəsinə təyin olunmuşdu. Daima Qarabağda ezamiyyətdə olan atası Nadiri də özü ilə aparırdı. Sonralar rəssam bu yerləri-Laçını, Şuşanı, Minkəndi, Turşsunu böyük mehribanlıqla xatırlayırdı. Burada o, həmişə rahat işləyirdi, axı Qarabağın havası olduqca təmiz və gürsəslidir!

Lakin Bakıda tamamilə başqa həyat, böyük şəhərin həyatı başladı. Nadir Əbdürrəhmanov uşaqlığını xoşbəxt və qayğısız illər kimi xatırlayırdı. Ailəsi Çəmbərəkənd ərazisindəki birotəqlı mənzildə yaşayırdı, lakin bu mənzil onların gözündə çox böyük idi, hətta anası döşəmədə təbaşirlə şəkil çəkməyə də icazə vermişdi. Boş vaxtlarında böyük qardaşı Nəsilrlə müxtəlif oyunlar oynayar, həyətdə oğlanlar arasında münasibətlər ayırd edilərkən bəzən böyük qardaşını müdafiə edərdi. Sonralar Nəsir atasının yolunu davam etdirərək həkim-fizioterapevt oldu, ömrünü təbabətə həsr etdi.

Nadir güclü, qoçaq oğlan idi, gimnastika və basketbola maraq göstərir, lakin rəsm çəkməyi daha çox xoşlayırdı. Tez-tez yaxın qohumu, gələcəyin tanınmış heykəltəraşı Cəlal Qaryağdı ilə birlikdə eskizlər hazırlayırdı.

14 yaşında ikən Nadir Respublika uşaq bədii studiyasında rəsmlə məşğul olmağa başlayır. Burada onun işləri SSRİ Rəssamlıq Akademiyası nəzdində Moskva Orta Rəssamlıq Məktəbindən (həmçinin xüsusi istedadlı uşaqlar məktəbi adlandırılırdı) gəlmiş pedaqoqların diqqətini cəlb edir. Müəllimlər Nadiri Moskvaya təhsil almağa dəvət edirlər və 1939-cu ildə Nadir Əbdürrəhmanov onların tələbəsi olur. Kalyayevski küçəsində yerləşən məşhur orta rəssamlıq məktəbində keçirdiyi iki il onun xatirəsindən heç vaxt silinməyəcək!

Orta rəssamlıq məktəbində təhsil aldığı illərdə Nadir həyata daha iti baxmağı, onu dərinlən anlamağı, bütün incəliklərinin gözəlliyini duymağı, öz işini sevməyi, durmadan işləməyi öyrəndi. Lakin Böyük Vətən müharibəsi onun Bakıya qayıtmasına və 1942-ci ildə rəssamlıq məktəbinin 2-ci kursuna qəbul edilməsinə səbəb olur. Burada cəmi bir il təhsil almasına baxmayaraq, həmin il onun üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyırdı, çünki bu tədris ocağında sonralar Azərbaycan təsviri sənət məktəbinin inkişafında böyük rol oynayacaq

“Ucqr kənd”
Kətan, yağlı boya, 1986-1987-ci illər
“Distant Village”
Canvas, oil, 1986-1987

“Azərbaycan dağlarında yaz” Triptix
Kətan, yağlı boya, 1980-ci illər
“Spring in Azerbaijani Mountains” Triptych
Canvas, oil, 1980s

görkəmli şəxsiyyətlər-Surikov adına Moskva Rəssamlıq İnstitutunun yetirmələri, İ. Qrabar və A. Osmiyorkin kimi görkəmli rəssam və pedaqoqların tələbələri Mikayıl Abdullayev və Böyükağa Mirzəzadədən dərslər almışdı. Onlar yüksək rəssamlıq mədəniyyəti olan Moskva məktəbinin ən yaxşı ənənələrini burada tətbiq etməklə yanaşı, istedadlı şəxsiyyətlər kimi gənc Nadir üçün əsl müəllimlərə çevrildilər. Bir il davam edən təhsil dolğun və maraqlı idi, rənglərin uyğunlaşdırılması və forma qurulması sənətində yeni üfqlər açırdı.

Lakin respublikada tibbin inkişafı üçün səylə çalışan atası Nadiri öz peşəsinin davamçısı görmək istəyirdi. Nadir Əbdürrəhmanov isə, itaətkar övlad kimi, atasının arsunu yerinə yetirdi, Bakı Tibb İnstitutunun müalicə işi fakültəsinə daxil oldu. Burada da o, əvvəlki kimi idmanla məşğul olur, gimnastika seksiyasına gedib-gəlirdi, hətta onu Moskvada Qızıl meydanda oktyabr sosialist inqilabının ildönümünə həsr olunmuş paradda nümunəvi gimnastika çıxışı göstərən komandaya üzv də seçmişdilər.

“Sevinc”
Kətan, yağlı boya, 1990-cı illər
“Joy”
Canvas, oil, 1990s

“Azərbaycan dağlarında yaz” Triptix
Kətan, yağlı boya, 1980-ci illər
“Spring in Azerbaijani Mountains” Triptych
Canvas, oil, 1980s

Lakin Tibb institutunda oxuyarkən belə Nadirin incəsənətə olan meyli zəifləmədi və təsviri sənətlə məşğul olmaq arzusu üstün gəldiyi zaman Nadir Əbdürrəhmanov rəssamlıq məktəbinə qayıtdı. Tibb insitutunun axşam şöbəsinə keçən Nadir 1944-cü ildə rəssamlıq məktəbini, 1947-ci ildə isə tibb institutunu əla qiymətlərlə bitirdi (sonralar rəssamlar arasında ona hörmətlə “Doktor” deyə müraciət edəcəklər).

Nadir artıq hansı peşəni seçəcəyini bilirdi, o, Leninqrada yollanaraq rəssamlıq akademiyasına, görkəmli rəssamlar A. Mılnikov və V. Oreşnikovun sinfinə daxil olur. Burada, Leninqradda, rəssam Əbdürrəhmanov şəxsiyyətinin formalaşması baş verir; ona xas olan “estetik xeyirxahlıq” hissi onun vizual mədəniyyətini, koloristik və plastik həvəsini tərbiyə edir və cilalayır. İstedadlı rəssam və pedaqoq, yüksək emosional coşğunluqla işləyən, heyranedici üslub, rəng, forma duyumuna malik olan Andrey Andreyeviç Mılnikovla ünsiyyət, həmçinin görkəmli pedaqoq və portretçi, kətanın kompozisiya təşkilinin ustası Viktor Mixayloviç Oreşnikovun dərsləri, eləcə də xüsusi fənlərdən savayı bir çox digər fənlərin öyrənilməsi Nadir Əbdürrəhmanov əlini və rəssam gözünü itiləməklə yanaşı, onun şəxsi səviyyəsini yüksəltdi, insani üfüqlərini genişləndirirdi.

Leninqradın görkəmli müəllimləri, rəssamlar mühiti, çoxsaylı muzeylərinin parlaq topluları gənc rəssamın fitri zövqünü gücləndirməklə, peşənin dərinədən öyrənilməsi, öz fərdi üslubunun, dünyagörüşünün, həyatı dərk etmənin formalaşması üçün trampolin rolunu oynadı. Leninqrad Rəssamlıq Akademiyasında oxuduğu illərdə Nadir Əbdürrəhmanov Azərbaycanın gələcək tanınmış və istedadlı heykəltəraşı Əli Mirqasımovla, Rusiyanın

“Lənkəranda”
Kağız, flomaster
“In Lenkeran”
Paper, felt-tip pen

məşhur rəssamları olacaq bir çox sənətkarlarla dostlaşır. Lakin həyatının əsas tanışlığını Bakı rəssamlıq məktəbində oxuyarkən tapır, burada o, gələcək həyat yoldaşı Sveta xanımla tanış olur. Gənclər 1949-cu ildə valideynlərin izni olmadan ailə qurur. Onları az-çox dəstəkləyən Nadirin atası olur. Qəmbər ağa onlar üçün kommunal mənzildə otaq da kirayələyir. Gənc Nadir dərslərini çatdırmaq, kirayə haqqını ödəmək, özünü və ailəsini - körpə övladlarını təmin etmək üçün durmadan işləyirdi. Sveta xanım daima onun köməkçisi və sadıq dostu, incəsənət sahəsində məsləhətçisi olub. Onlar birlikdə uzun və xoşbəxt həyat sürərək valideynləri kimi sənət yolunu seçən iki oğul tərbiyə ediblər. Enerjisi və sənət planları aşırıb-daşan Nadir 1953-cü ildə rəssamlıq akademiyasını müvəffəqiyyətlə bitirərək Bakıya qayıdır. Burada o, özünü incəsənətin bütün janrlarında sınaqır: bunlar sənaye rəsmləri, müxtəlif tarixi və müasir mövzulara həsr olunmuş kompozisiyalar, portretlər və əlbəttə, hər cür, süjet baxımından müxtəlif olan mənzərələr idi. 50-ci illərdə peşəkarcasına

“Yaylaqda”

Kağız, qarışıq texnika, 1960-cı illər

“Pasture”

Paper, mixed techniques, 1960s

çəkilməmiş rəsmlərdə tanınan fərdi üsula hələ rast gəlinməsə də, formalaşmaqda olan Əbdürrəhmanov üslubunun bir çox əlamətlərini, müstəvi-dekorativ rəsm üsullarına müraciəti, lokal işıqdan istifadəni sezmək mümkündür. Bu illərə aid mənzərə rəsmlərində rəssamın şəxsiyyəti, onu narahat edən doğma təbiətə baxışı, hündürlükdə təsbit edilən uzaq və aydın rakurs artıq özünü göstərir (“Laçın”, 1961-ci il).

Lakin təbiətə çox mərd və lider keyfiyyətlərinə malik olan Nadir Əbdürrəhmanov həmin dövrdə Azərbaycan Rəssamlar İttifaqında ictimai fəaliyyətlə məşğul olur, 1961-1969-cü illərdə isə İttifaqa rəhbərlik edir. Bu illər fəal yaradıcılıq prosesi, müasirliyə fərdi baxışın axtarışları, təsviri sənətin dili və forma yaradıcılığı sahəsində refleksiya dövrü idi.

1958-ci ildə Nadir Əbdürrəhmanov Arxangelskdən olan rəssam Sveşnikovla birlikdə Koreyaya yaradıcılıq ezamiyyətinə yollanır. Orada keçən bir ay ünsiyyət, təəssüratlar, yeni həyat tərzi, başqa mədəniyyətlə tanışlıq baxımından olduqca məhsuldar və dolğun oldu. Rəssam naturadan o qədər

“Küləkli gün”
Kətan, yağlı boya, 1961
“Windy Day”
Canvas, oil, 1961

çox çəkir ki, səfərin sonunda Pxenyanda onun sərgisini təşkil etmək mümkün olur. O, özünün bu ilk səfərindən çox şey qazandı - özgə mədəniyyəti daxildən müşahidə etməsi ciddi, uzunmüddətli işə təkən verdi.

O, ölkəni gəzib-dolaşmaq, təbiəti, şəhərləri, göl və düzənlikləri diqqətlə öyrənmək imkanı əldə etdi. Rəssam burada gördükləri ilə bağlı ani təəssüratları öz gündəliyində qeyd edirdi, hər şey onun rəssam hafizəsinə dərhal həkk olunurdu. Həqiqətən, hər şey evdəkindən fərqli idi-bataqlıq landşaftı, kvadrat və dördbucaq seksiyalara qrafik şəkildə bölünmüş çəltik tarlaları, insanlar, göllər, günəşin başqa coğrafi enlikdə yerləşən dənizdən doğması.

“Balıqçılar”, “Kənddə səhər”, “Bərədə”, “Yeni Koreya”, “Kənd artelində”, “Kesda”, “Şərq dənizi” - bunlar Koreya ilə bağlı rəsmlər seriyasıdır. Dərin, cingiltili, şən rəng nisbətləri, fiqurların dəqiq göstərilmiş hərəkəti ilə yanaşı bütün kompozisiyanın elastik ritmi, rəsm qrafik və koloristik həllərinin sintezi kətanın təşkilinə yeni yanaşmanı ortaya qoyur, burada artıq

akademik həll qanunları deyil, süjet əvəzinə onun həyatını, mahiyyətini göstərən dekorativ-təsviri həll qaydaları qüvvədədir.

Nadir Əbdürrəhmanovun fərdi üsulunun formalaşmasında “Koreya” silsiləsinin əhəmiyyəti böyük olub. Rəssamın üsulu isə onun şəxsiyyəti və bacarıqlarının eyniləşdirilməsinin əsas yoludur. Mənə elə gəlir ki, məhz Koreya təbiəti və mədəniyyətinin nümunələri üzərində nəhəng yaradıcılıq, analitik, mənəvi və formaları əmələ gətirən iş prosesində Nadir Əbdürrəhmanovda bu mədəniyyətə məhəbbət hissi yaranmış, məhz Koreya rəsmlərindən ibarət seriya real motivə sevgi bəslənmədən sənət əsərini

“Minkənd”
Kətan, yağlı boya, 1970-ci illər
“Minkənd”
Canvas, oil, 1970s

Rəssam Nadir Əbdürrəhmanov, 1952
Artist Nadir Abdurrahmanov, 1952

meydana gətirməyin qeyri-mümkünlüyünü ona göstərmişdir. Böyük fransız rəssamı Mark Şaqal deyirdi: “Həyatda və incəsənətdə hər şeyi dəyişmək mümkündür və hər şey dəyişəcək, əgər Məhəbbət kəlməsini utanmadan söyləməyi bacarsaq. Bu söz romantizmlə çulğalansa belə. Lakin hələlik başqa söz fikirləşməmişik. Bu söz əsl incəsənəti özündə ehtiva edir. Bu, mənim yazı üsulum, mənim yeni və eyni zamanda əsrlərdən bu günə gəlib çatan köhnə dünyagörüşümdür”.

Nadir Əbdürrəhmanov 1959-cu ildə Bakıda, 1960-cı ildə isə Moskvada Koreya ilə bağlı fərdi sərgilərini təşkil edir. 60-cı illərin əvvəllərində rəssam Azərbaycanın cənubuna, Lənkərana səfər edir. Sonralar o, yazırdı ki, Lənkəran motivləri, Koreya süjetlərinə çox bənzəyir, çəltik tarlalarının, orada çalışan insanların, başlarında yük daşıyan lənkəranlı qadınların Koreyanı xatırladığını qeyd edirdi. O, tez-tez talış qadınlarının rəsmlərini çəkər, bu rəsmləri “Dağlar qızı” adlandırırdı. Görünür, dağ sakinlərinin məğrur qədd-qaməti onu cəlb edirdi. Bir dəfə o, belə dedi: “Lənkəran qadınları koreyalı qadınlara bənzəyir, gözəl geyinir, çətin işi asanlıqla, mahnı oxuya-oxuya yerinə yetirirlər”. Əbdürrəhmanovun təsviri sənətdə can atdığı əsas vəziyyət məhz budur-mürəkkəb işin asanlıığı, onun nəğməliliyi, melodikliyi. Rəssamın öz əsərlərində çatmaq istədiyi məqsəd bundan ibarətdir-musiqililik, həmahənglik, aydınlıq. Torpaq adamlarının ağır əməyi, qadının gözəllik və qədd-qaməti, təbiətin gözəlliyi harmonik şəkildə tarazlaşdırılıb, məntiqlə uyğunlaşdırılıb.

Əbdürrəhmanovun çox sevdiyi böyük fransız rəssamı və incəsənət nəzəriyyəçisi Sazann hesab edirdi ki, “incəsənət təbiətin şərhidir”, “ustalığı artırmaq üçün

təbiətdən yaxşı heç nə yoxdur, göz onunla tərbiyələnilir, müşahidə edərək və işləyərək daha diqqətli olur”.

Gərgin iş Nadir Əbdürrəhmanovun dünyagörüşünün bütövləşməsinə və lirikləşməsinə səbəb olur. Sənətşünas P. Hacıyev 1976-cı ildə Moskvada keçirilmiş sərgi kataloqunun preambulasında yazırdı: “İfadə vasitələrinin bütün sistemi-vahid işıqlandırma, kompozisiyanın dəqiqliyi, xətt ritmləri, rəng uyğunluğunun saflığı-əsərin obrazlı-poetik quruluşunu formalaşdırır, insanın və təbiətin mənəvi simasının harmoniyasının üzə çıxmasına xidmət edir”.

İllər keçdikcə Nadir Əbdürrəhmanovun rəsmlərində üslubi və estetik ümumiləşdirmənin sintezi, yalnız ona məxsus olan təbiətə bir qədər abstrakt, lakin onun ilahi gözəlliyinə heyran olmuş intellektual-estet baxışı müşahidə edilir.

“Dağlarda bahar”
Kətan, yağlı boya, 1970
“Spring in the Mountains”
Canvas, oil, 1970

“Dağlarda bahar” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1970
“Spring in the Mountains” Sketch
Paper, mixed techniques, 1970

Lakin rəssam həyatı boyu dəfələrlə qeyd edirdi ki, yalnız öz vətəninə, Qarabağ dağlarında rahat və xoşbəxt çalışıb. Həqiqətən də, doğma mənzərələr ona heç nə ilə müqayisə edilməyən həzz verir, ruhlandırır. Ona görə də təsadüfi deyil ki, Nadir Əbdürrəhmanovun mənzərə rəsmlərinin böyük əksəriyyətində dağlar təsvir edilib. Genetik “hündürlük” hissi onu dağlara aparır, onun təbiətə, yaradılmış məftunluğu Qarabağa səfəri zamanı gündəliyində yazdığı sözlərdə əşidilir: “Buradakı başqarlı dağlar yaşıl düzənliklərin mənzərəsini yaxşı tamamlayır... Valehedici gözəllik insanda qeyri-ixtiyari olaraq romantik hislər oyadır. Dağ yamaclarındakı bu bənzərsiz rəsmlər, sanki, sehrlı fırça ilə çəkilib”. Rəssam mənzərə rəsminin kompozisiya, tamaşaçıdan kətanın içərilərinə doğru hərəkət edən məkanın quruluşu kimi mühüm tərkib hissələrinin xüsusi cismani və estetik ifadəliliyini son dərəcə incə və dəqiq göstərir, burada relyef və hava mühiti məkanın emosional obrazını ifadə edən vahid romantik bütöv halındadır. Böyük fransız yazıçısı və filosofu Alen “Müləhizələr” adlı əsərində yazırdı: “Peşə insanı formalaşdırır və xalqda yaşadıkları yerlərin xarakterini ötürən mexanizmi üzə çıxarır”.

“Əfqan”
Katan, yağlı boya, 1973
“Afghan”
Canvas, oil, 1973

“Hindli sənətkar”
Katan, yağlı boya, 1965
“Indian Craftsman”
Canvas, oil, 1965

Əbdürrəhmanovun rəsmlərində Qarabağ axşamlarının cəmlənmiş ətri, nəvazişli, sıx, axşamqabağı işığın vəziyyəti rəssamın ustalılıqla hiss etdiyi bu torpağın xarakterini ifadə edir. Rəssam öz qeydlərində yazır: “Uşaq yaşlarımdan atamla birlikdə Laçın ətrafında yerləşən dağ rayonlarına səfərlər edirdim... Tələbə ikən tətildə çıxdığım zamanlarda da həmin rayonlara getməyi xoşlayırdım. Yaylaqlarda insanların həyatını, onların əməyini və istirahətini müşahidə edirdim. Təbiətin qoynundakı bu dinc həyatın mənzərələri tez-tez təsəvvürümdə canlanırdı... Səfərlərim zamanı çoxlu etüdlər çəkirdim... Bir neçə il keçdi və mən uşaqlıq və gənclik illərindən qalan təəssüratları böyük kətan üzərində əks etdirmək qərarına gəldim... Beləcə “Dağlarda

“Sofiya”
Kətan, yağlı boya, 1960-1970-ci illər
“Sofia”
Canvas, oil, 1960s-1970s

“Dubrovnik mənzərəsi”
Kətan, yağlı boya, 1960-cı illər
“Dubrovnik Landscape”
Canvas, oil, 1960s

alaqaranlıq” əsəri meydana gəldi. Etüdlər köhnə olsa da, həmin illərin hissləri, təəssüratları hafızəmdə idi... Mən qızların arzuları, dağlardakı alaqaranlığın sükutu, təbiətin gözəlliyi barədə danışmaq istəyirdim...”. “Dağlarda alaqaranlıq” rəsmində əsas vəziyyəti insanla təbiətin vəhdəti, qızların doğma mənərə ilə cismani bağlılığı təşkil edir, biz tam mənəsi ilə onların arzularını, gələcək səadətə intizarını, gəncliyini hiss edirik, ola bilsin, bunlar həyatda keçirdiyimiz ən romantik hisslərdir, axı gəncliyin ilk çağlarında hər şeyin irəlində olduğunu düşünürsən.

İlk dəfə olaraq rəssam öz qəhrəmanlarını sadəcə axşam istirahəti zamanı göstərir, adi, gündəlik, həyatda bərqərar olanın, hər gün təkrarlananın və buna

“Dubrovnik”
Katan, yağlı boya, 1964
“Dubrovnik”
Canvas, oil, 1964

baxmayaraq öz dəyərini, əhəmiyyətini itirməyən gözəlliyini görür və təsbit edir. İnsanın həyatı, onu əhatə edən təbiət yüksək dəyərə malikdir. Və təbiət haşiyə, fon deyil, onun doğma evi, təbii olaraq zəruri və bunun üçün də daima gözəl olan yaşayış mühitidir. Nadir Əbdürrəhmanovun rəsmlərində gündəlik dünya adət edilmiş və sadə olmaqla yanaşı, poetik və yüksəkdir, füsunkarlıq, harmoniya və səadətlə doludur.

Yaylaq səhnəsinin təsvir olunduğu “Bahar” rəsminə (1978) iki atlın-qız və oğlanın görüntüyə gətirildiyi dağ otluğunun dinc mənzərəsini görürük. Bu rəsm həyatın gözəlliyi və dəyəri barədədir. Rəssam Sezannın çox sevdiyi və “Sent-Viktuar dağının görünüşü” əsərində tətbiq etdiyi formanın plastik modelləşdirilməsindən məharətlə istifadə edir. “Zəngilan üzümlükləri” (1976) adlı mənzərə rəsminə realistik, akademik yanaşma yoxdur, fiqurlar kətan üzərində sərbəst, xaoslu yerləşdirilib, bütün kompozisiya eyni ritm üzərində qurulub. XX əsrin əvvəllərində yaşamış rəssamlarda olduğu kimi, burada da 360 dərəcəli çoxtərəfli görünüş var. Bu “ümumdünya baxışı”nı sənətsünaslar “dairəvi perspektiv” adlandırırdılar.

Əbdürrəhmanovun rəsmlərində rəng lokaldır, təsvir yastıdır, perspektiv yoxdur, bəzi işlərdə ön plan çətinliklə sezilir. Dağ landşaftlarının təsvirinə

“Axşam balıq ovu”
Kətan, yağlı boya, 1965
“Evening Fishing”
Canvas, oil, 1965

müxtəlif yanaşma Nadir Əbdürrəhmanov üçün olduqca səciyyəvidir. Qarabağ mənzərələri çox fərqlidir: gah konstruktiv həll birinci plana çıxır, gah da hava mühitinin, buludların və dumanın hərəkətinin təsviri əsas yanaşmaya çevrilir, əksər hallarda isə yerdə qalan hər şeyi özünə tabe edən füsunkar çoxrənglilik başlıca ideya kimi çıxış edir. Lakin bütün mənzərə rəsmləri heyrətamiz dərəcədə lirikdir, onlarda doğma torpağa şəxsi münasibət aydın sezilir. Və əsl qarabağlı kimi, Əbdürrəhmanov özünün təmtəraqlı “nitq”ində son dərəcə musiqilidir, rəsmlərinin nəğməli quruluşu aşkardır! 1970-ci ildə rəssamın vətəninə tanışlıq səfəri zamanı Qarabağa valeh olan, onun sənətini tədqiq edən Lidiya Akimova yazırdı: “Onun rəsmlərinin özünəməxsus poetikasını məhz melodiklik müəyyən edir”.

“Əfqanlar”
Kətan, yağlı boya, 1972
“Afghans”
Canvas, oil, 1972

“Hindli sənətkar”
Kətan, yağlı boya, 1965
“Indian Craftsman”
Canvas, oil, 1965

Artıq 60-cı illərin ortalarında Əbdürrəhmanovun yaradıcılığında təsviri sənətin yeni, müasir dilinin axtarışları açıq-aşkar hiss olunur. Bu onillik, 60-cı illər, onun həyatının bəlkə də ən gərgin, parlaq və məhsuldar dövrü idi. Üstəlik məhz həmin dövrdə, 1961-1970-ci illərdə, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqına rəhbərlik edib. Əgər 60-cı illərdə onun üsulu romantik incəsənətin xüsusiyyətlərini özündə ehtiva edən universal, sintetik realizm elementlərinin romantizmlə birləşməsindən ibarət idisə, artıq 60-cı illərdə onun yeni baxışı, öz sənət dili, yalnız ona məxsus idiolekt formalaşır.

Nadir Əbdürrəhmanov istedadının özünəməxsusluğu 1970-71-ci illərdə səfər etdiyi "İraq-Əfqanıstan" silsiləsinə daxil olan rəsm və etüdlərdə tam ifadə edildi. Ustadın bir çox işlərində olduğu kimi, bu silsilədə də rəssama xas olan naturaya sadiqlik və formanın ümumiləşdirilmiş izahı və həyata kəskin, müasir baxışla birlikdə onun real təsviri nəzərə çarpır. Rəssam müsəlman ölkələrinin antropogen landşaftının özünəməxsusluğunu üzə çıxarmağı bacarır: "Mosulda" və "Günəşli gün" rəsmlərində məscidlərin sarımtıl minarə və günbəzləri füsunkar mavi səmanın fonunda aydın seçilir. "İraq-Əfqanıstan" silsiləsinə daxil olan bu işlərdə Anri Matissin Əlcəzair və Mərakeş seriyaları

"Dulusçuluq məhsullarının satıcısı"
Kətan, yağlı boya, 1980-ci illər
"Pottery Seller"
Canvas, oil, 1980s

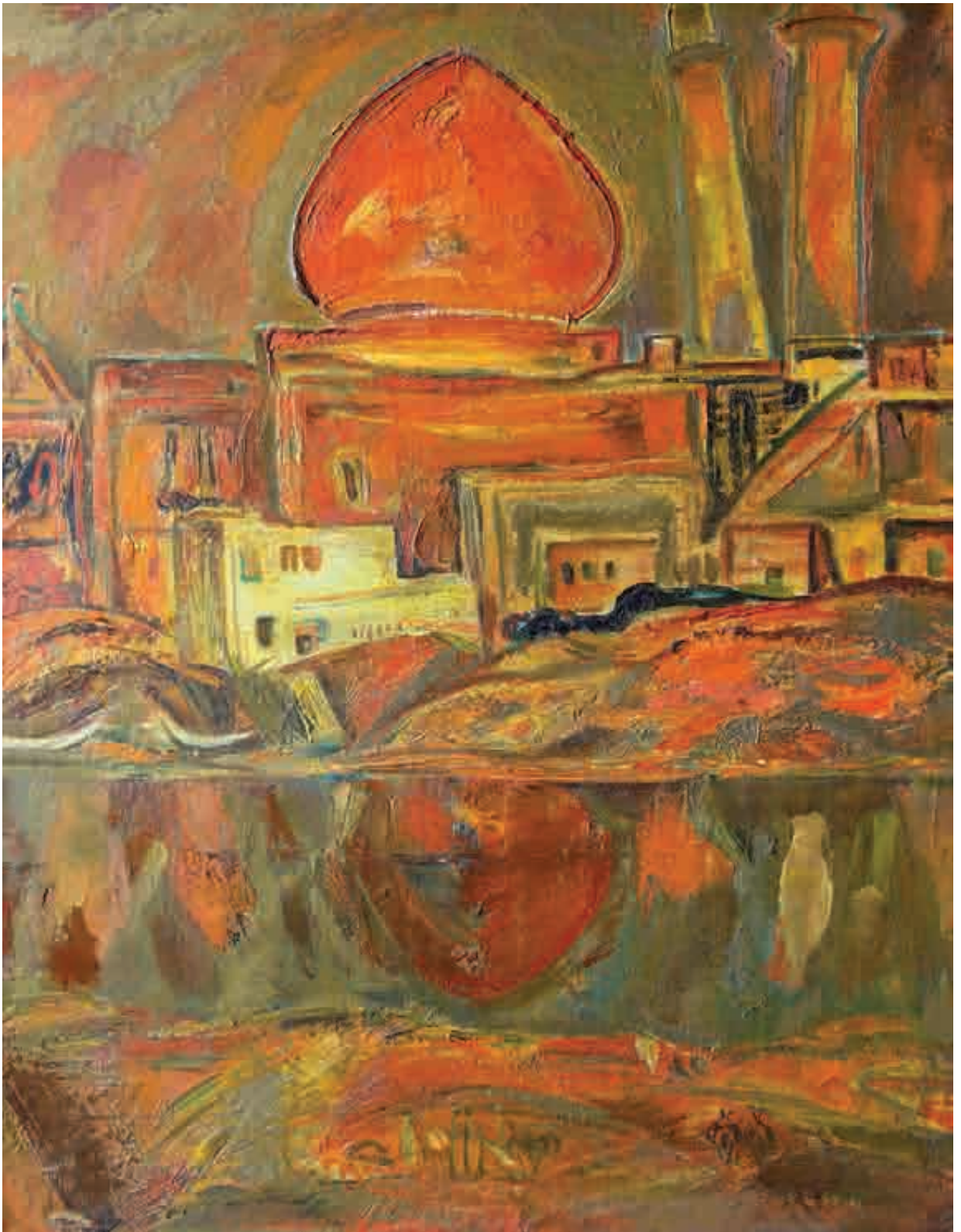

“Palmalar”

Katan, yağlı boya, 1980-1990-cı illər

“Palms”

Canvas, oil, 1980s-1990s

“Günəşli gün”
Katan, yağlı boya, 1970-ci illər
“Sunny Day”
Canvas, oil, 1970s

“Mənzərə. Çin”
Kağız, pastel, 1968
“Landscape. China”
Paper, pastel, 1968

ilə səsleşmə var, bu, kolorit və səthin şərhində xüsusilə nəzərə çarpır. Lakin bu yaxınlıq Qərb incəsənətini təqlidin nəticəsi kimi qiymətləndirilməməlidir, çünki məlum olduğu kimi, XX əsrin birinci yarısında Qərb rəssamları müsəlman rəssamlıq ənənəsinə məxsus üsul və priyomları kəşf etmişlər.

Matissin yaradıcılığı XX əsrin əvvəllərində, xüsusən də 1903-cü ildə Münhendə açılmış ilk böyük “Müsəlman incəsənəti sərgisi” ilə tanışlıqdan sonra böyük dəyişikliyə uğradı. Sərgidə həmçinin Azərbaycan, Səfəvi eksponatları da nümayiş olunurdu. Rəssam sərgini öyrənmək üçün xüsusi olaraq Münxenə yollanmışdı. Təbriz və Herat miniatürlərinin təsvir prinsipləri Matissin sənəti ilə yanaşı, onun rəsmlərinə də təsir etmişdi: rəssamın Şərq miniatür məktəbləri ilə tanışlıqdan əvvəl və sonra çəkilmiş rəsmlərini müqayisə etsək, bunu görə bilərik. Onun nisbətən son xətt rəsmlərinin lakonizmi, kasıblığı və musiqililiyində Sultan Məhəmməd və Behzadın

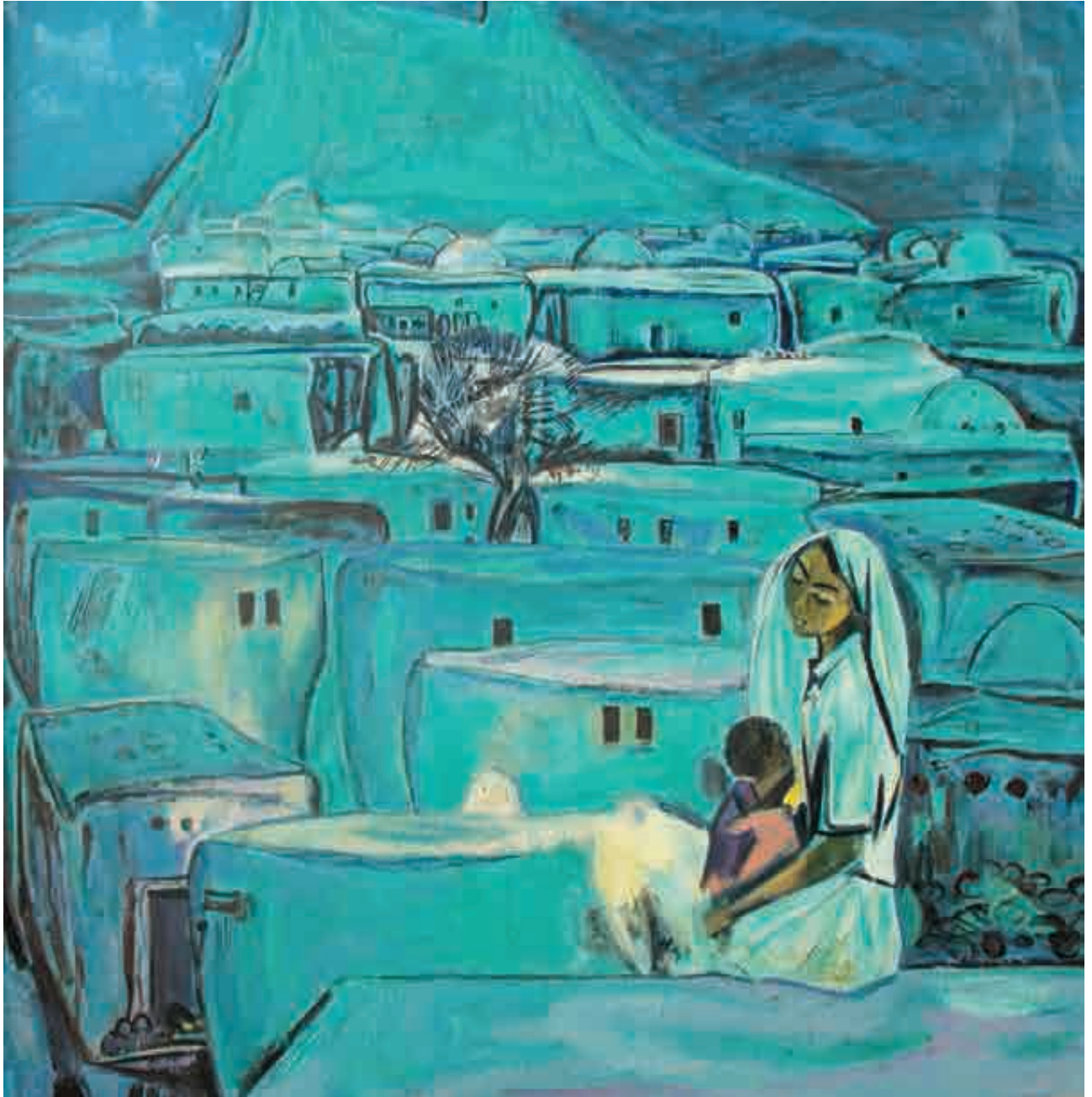
əsərlərinin təsiri hiss olunur. Görünür, bütün bunlar nəticədə Matissi təsviri səthi quruluş prinsipinə keçirməyə vadar edib. Ola bilsin ki, 1905-1907-ci illərdə fovizmin meydana gəlməsi Şərqi miniatürünün gözqamaşdıran dekorativliyinə müəyyən mənada özünəməxsus cavab idi.

Ona görə də əminliklə deyə bilərik ki, XX əsrin əvvəllərində fransız rəssamlarının kəşf etdikləri yeni üsul və priyomlar əsrin ikinci yarısında artıq müasir formada Şərqi qayıdaraq buradakı sənətkarlar, o cümlədən azərbaycanlı rəssamlar tərəfindən məhsuldar şəkildə istifadə olunmağa başladı.

Hələ Leninqrad Rəssamlıq Akademiyasında təhsil aldığı illərdə Nadir Əbdürrəhmanov Sezann və Matissin rəsmlərini öyrənmək imkanı qazanmışdı və yəqin ki, gördüyü əsərlərin təsiri ilə həmin dövrdən etibarən onun şüurunda dərin mental proseslər baş verirdi. Matissin ən mühüm problem hesab etdiyi ifadəlilik Nadir Əbdürrəhmanovu da daima narahat edirdi, onu fovistlərin və postimpressionistlərin məhz plastik və koloristik nailiyyətləri, həmçinin sonrakı əsrin bütün rəssamlarına təsir etmiş Sezannın struktur yenilikləri düşündürürdü. Əbdürrəhmanovun forma yaradıcılığı və rəng dolğunluğu sahəsində apardığı eksperimentlər böyük fransız rəssamları ilə eyni müstəvidə olsa da, onun rəsmlərində nə qədər Azərbaycan ruhu və türk düşüncəsi, türkün al rəngi var idi!

“Nəcəfə gedən yolda kənd”
Kağız, qarışıq texnika, 1971
“Village on the Road to Najaf”
Paper, mixed techniques, 1971

*“Axşam”
Kətan, yağlı boya, 1970-ci illər
“Evening”
Canvas, oil, 1970s*

Nadir Əbdürrəhmanovun rəsmlərində kətan səthinin kolorit və şərhli dəyişməz olaraq zərif, müasir, nəcib və tanınandır. Naturalizmədən, əşyaların səthinin köçürülməsindən və ədəbi nəqldən imtina edən XX əsr incəsənətinin bir çox səciyyəvi cəhətləri onun sənətinə xasdır.

Ustadın yaradıcılıq axtarışları daima təsviri sənət mədəniyyətinin dərk edilməsinə, rəsm dilinin asanlıqı və uyuşqanlıqının peşəkar sirlərinin öyrənilməsinə yönəlmişdi. Rəng fakturası yüksək estetiklik və zərifliyə malik idi, bütün təsvir vasitələrinin xüsusi enerjisi özünəməxsus olurdu. Əbdürrəhmanovun əsərini başqası ilə səhv salmaq yaxud tanımamaq mümkün deyil! O, Azərbaycan realizmini postimpressionizm, fovizm və ekspressionizmin nailiyyətləri ilə zənginləşdirərək, onları öz sənətində

“Fedonqan çayında səhər”
Karton, yağlı boya, 1958
“Morning on the River Fedongan”
Cardboard, oil, 1958

Nadir Əbdürrəhmanov
emalatxanada, 1955

Nadir Abdurrahmanov
in the studio, 1955

həyata həqiqi milli baxış və bütövlükdə kolorit və vizual formaya münasibətlə birləşdirməklə milli təsviri sənətimizə təbiətə dərin fərdi yanaşma gətirdi. Laçın, Minkənd, Lerik, Lənkəran, Şuşa mənzərələ rəsmlərində rəssamın tətbiq etdiyi postimpressionist üsul həmin yerlərin etnolandşaft özünəməxsusluğunun təsviri üçün olduqca məhsuldar olub. Rəssam təsvir etdiyi mənzərəni Sezann sayağı plastik şəkildə modelləşdirir, lakin bunu incə şəkildə, həndəsi formaları dəqiq nəzərə çarpdırmadan edir. O, rəsmə perspektiv qavrama elementlərini daxil edir. Kənd tikililəri sanki yuxarıdan göstərilib, səma və dağlar kətan səthinin beşdədörd hissəsini, kəndlilərin evləri isə cəmi beşdəbir hissəsini tutur.

Bir çox azərbaycanlı rəssamlar üçün dönüş ili olan 1967-ci ildə Əbdürrəhmanov “Sevimli naxışlar” və “Talış qızları” rəsmlərini ərsəyə gətirir. Burada o, əsas diqqəti rəng ekspressiyasına yönəldərək, rəngin intensivliyini real olandan bir neçə dəfə artırır. Fovizm və ekspressionizm üçün səciyyəvi olan işığın yüksək intensivliyi, rəng qammasının ləkələrin kontrast tutuşdurulması üzərində qurulması Lənkəran qadınlarının milli geyiminin və bu diyarın təbiətinin xüsusiyyətlərini daha aydın göstərir. Bu tendensiya Əbdürrəhmanovun 70-ci illərə aid işlərində inkişaf etdirilir. Onların arasında “Talış qızı”, “Firuzənin dünyası”, “Qız portreti” kimi rəsmləri göstərmək olar. Nadir Əbdürrəhmanov yaradıcılığının etap rəsmi olan “Sevimli naxışlar” Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyini bəzəyir. Rəsm, sanki, işıq saçır, üç qız fiquru parıldayır-onların işıqlı kostyumları, ümumiyyətlə, bu böyük kompozisiyanın işıq-hava kütləsi necə də tərəvətlidir. Rəssam deyir: “Dağ

“Mosulda səhər”
Kətan, yağlı boya, 1970-ci illər
“Morning in Mosul”
Canvas, oil, 1970s

kəndlərində bulaqların yanında toplaşan qadın və qızlara daim rast gəlmək mümkündür. Bu rayonların qızları gözəl paltarları xoşlayır və hər gün bu cür geyinirlər. Bu kənddə insanlar varlı həyat sürür, kişilər yaylaqda mal-qara otarır, qızlar və qadınlar ev işləri ilə məşğul olur, xalça toxuyurdular. Onların geyimi daima səliqəli, gözəl, zərif və sərbəstdir... Bu rayonlarda olmağı, həmin insanlar arasında yaşamağı xoşlayıram, burada işləmək mənə böyük zövq verir”.

Yuxarıda qeyd etmişdik ki, müasir incəsənətin dili ənənəvi Şərqi incəsənətinin dili ilə səsleşir, ona yaxındır. Və Əbdürrəhmanovun “Dağlar qızı” (1969), “Firuzənin dünyası”, “Dağlar qızı” (1971) kimi rəsmlərində formanın izahı kompozisiyaya milli xalça motivlərinin daxil edilməsi ilə ideal şəkildə uyğunlaşır. Bütün kompozisiya koloritinin birliyinə, eləcə də həm

“Çində balıqçı qayıqları”
Kətan, qarışıq texnika, 1992
“Fishing Boats in China”
Canvas, mixed techniques, 1992

real natura, həm də xalça ornamentı formasının izahında ümumiliyə nail olan rəssam eklektizm və disharmoniyadan qaçmağı bacarır. “Dağlar qızı” (1969) rəsminə rəssam kənd qızının təsvirini xalça ornamentindən ibarət fona yaxınlaşdırmaq üçün hətta onun fiqurunun qəsdən üslublaşdırılması və həndəsələşdirilməsinə əl atır. Burada rəssam Matissin üsulunu Azərbaycan ornament sənətinin ənənələri ilə uyğunlaşdırır. O, təsviri tez-tez səth üzərinə keçirsə də, heç vaxt abstraksiyaya yönəlmir. Hər halda üslublaşdırmanın və modernist təsviri sənət dili elementlərinin tətbiqinə baxmayaraq, Əbdürrəhmanov müasir modifikasiyalı reaslist üsula sadıqdır. Bir qayda olaraq, o, real formaları demək olar ki, deformasiyaya uğratmır, onları yalnız ümumiləşdirilmiş şəkildə şərh edərək, naturanın səciyyəvi cəhətlərini nəzərə çarpdırır.

Nadir Əbdürrəhmanov ilk növbədə təbii motivlərdən ruhlanır, naturadan çəkməyi sevirdi. Çoxsaylı səyahətlərdən külli miqdarda qaralama, etüd və qeydlərlə qayıdırdı. 60-cı illərdə o, Bolqarıstana (1961), Yuqoslaviyaya (1964), Hindistan və Nepala (1965), İtaliyaya (1966), Çinə (1968) səfərlər edir,

“Bağdadda ticarət cərgəsi”
Kağız, pastel, 1970
“Street Market in Baghdad”
Paper, pastel, 1970

“Xalq musiqiçiləri”
Katan, yağlı boya, 1975
“Folk Musicians”
Canvas, oil, 1975

1969-cu ildə İraqda, 1969 və 1971-ci illərdə isə Əfqanıstanda olur. Mədəniyyət və tarix baxımından olduqca fərqli ölkələri, üstəlik azərbaycanlı sənətkarın formal ifadə baxımından müxtəlif rəsmlərini bir arzu birləşdirir: ölkənin, onun mədəniyyətini daşıyan insanların xarakterini qavramaq. Əbdürrəhmanovun Çinə həsr etdiyi rəsmlər şəffaf, incədir, sanki kətan üzərində deyil, bu qədim ölkənin incəsənətinin zərif, təmkinli və rəmzi xarakterini açıb göstərən şəffaf, işıq keçirən parça üzərində çəkilib. Roma, Venesiya, Siyena mənzərələri sıx, dolğun əlvan hava ilə zəngindir, onlarda italyanların memarlıq istedadına heyranlıq nəzərə çarpır. Yuqoslaviya mənzərələri sərbəst, geniş, ekspressiv çəkilib, görünür, Adriatik təbiət azərbaycanlı rəssamı valeh edib.

Lakin istənilən halda Əbdürrəhmanovun doğma Azərbaycana həsr etdiyi mənzərə rəsmləri maksimal dərəcədə ifadəlidir. Məhz burada

“Kürün sahilində” Eskiz
Kağız, flomaster, 1965
“On the Bank of Kur River” Sketch
Paper, felt-tip pen, 1965

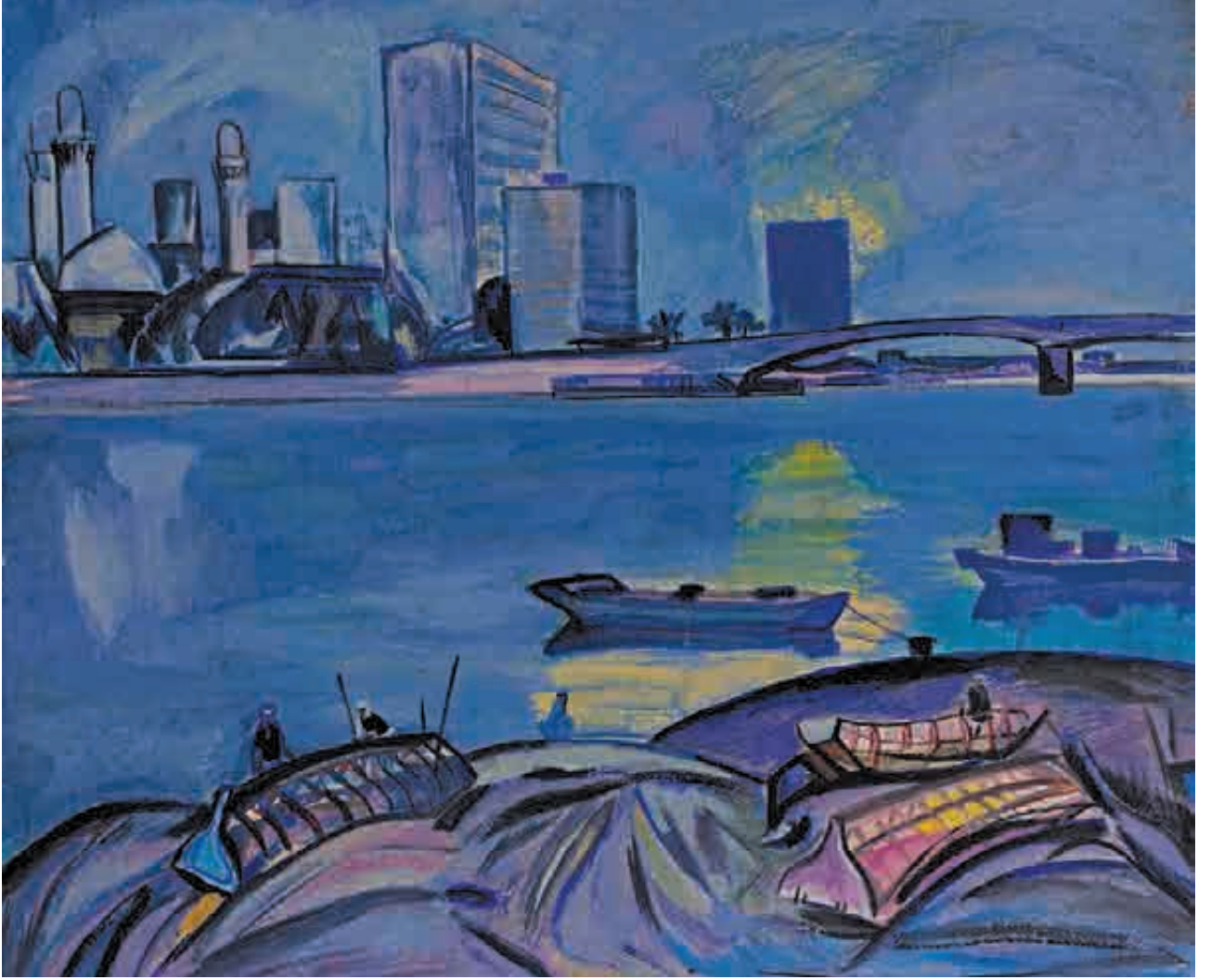
ümumiləşdirmə səviyyəsi daha yüksək, baxış iti və dərin, Breygeldə olduğu kimi abstrakt və heyrandır!

Nadir Əbdürrəhmanov gözəl pedaqoq idi. Ondan ustad dərsləri almış çoxsaylı yetirmələri bunu hər zaman minnətdarlıqla xatırlayırlar. Uzun illər Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda çalışmış, 2001-ci ildən isə ömrünün sonunadək Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasında təsviri sənət emalatxanasının professoru və rəhbəri olmuş Nadir müəllim tələbələrə bilik verməklə yanaşı, onlar üçün bir nümunə, hər zaman nəzakətli, mehriban, təmkinli və yaraşqlı idi.

O, bir gün xatırlayırdı ki, çətin fənlərin olmadığını, əksinə zəif müəllimlərin olduğunu hələ uşaq ikən dərk etmişdi. Məktəb illərində coğrafiyanı çətinliklə qavrayır, bu fənnə bəslədiyi ədavətə üstün gələ bilmirdi. Yay tətildə atasının yaxın dostu balaca Nadirin təhsilindəki

“Mosulda səhər”
Kağız, pastel, 1970
“Morning in Mosul”
Paper, pastel, 1970

bu boşluğu doldurmaq üçün hər axşam onunla məşğul olmağa başlayır. Dərslər sərbəst ab-havada, maraqlı keçir, usandırmırdı və tədricən müəllim şagirdi maraqlandırmağı, coğrafiyanı ona sevdirməyi bacardı və artıq bu fənn digərləri arasında “zəif nöqtə” olmaqdan çıxdı. Nadir Əbdürrəhmanov bu “yay” dərslərini unutmadı - dinləyicini tədris etdiyən fənnə cəlb etməyi, öz biliklərini onunla bölüşməyi, onu peşəyə və həyata məhəbbətinlə “alovlandırmağ”ı bacarmaq lazımdır.

Onun çoxlu dostu var idi, ailəsi ilə birlikdə İnşaatçılar prospektindəki əfsanəvi Rəssamlar evində yaşadığı zaman isə axşamlar Tahir Salahov, Tağı Tağıyev, Tokay Məmmədov, Böyükağa Mirzəzadə, Lətif Feyzullayev, Davud Kazımov kimi görkəmli Azərbaycan rəssamlarının ailələri ilə daima

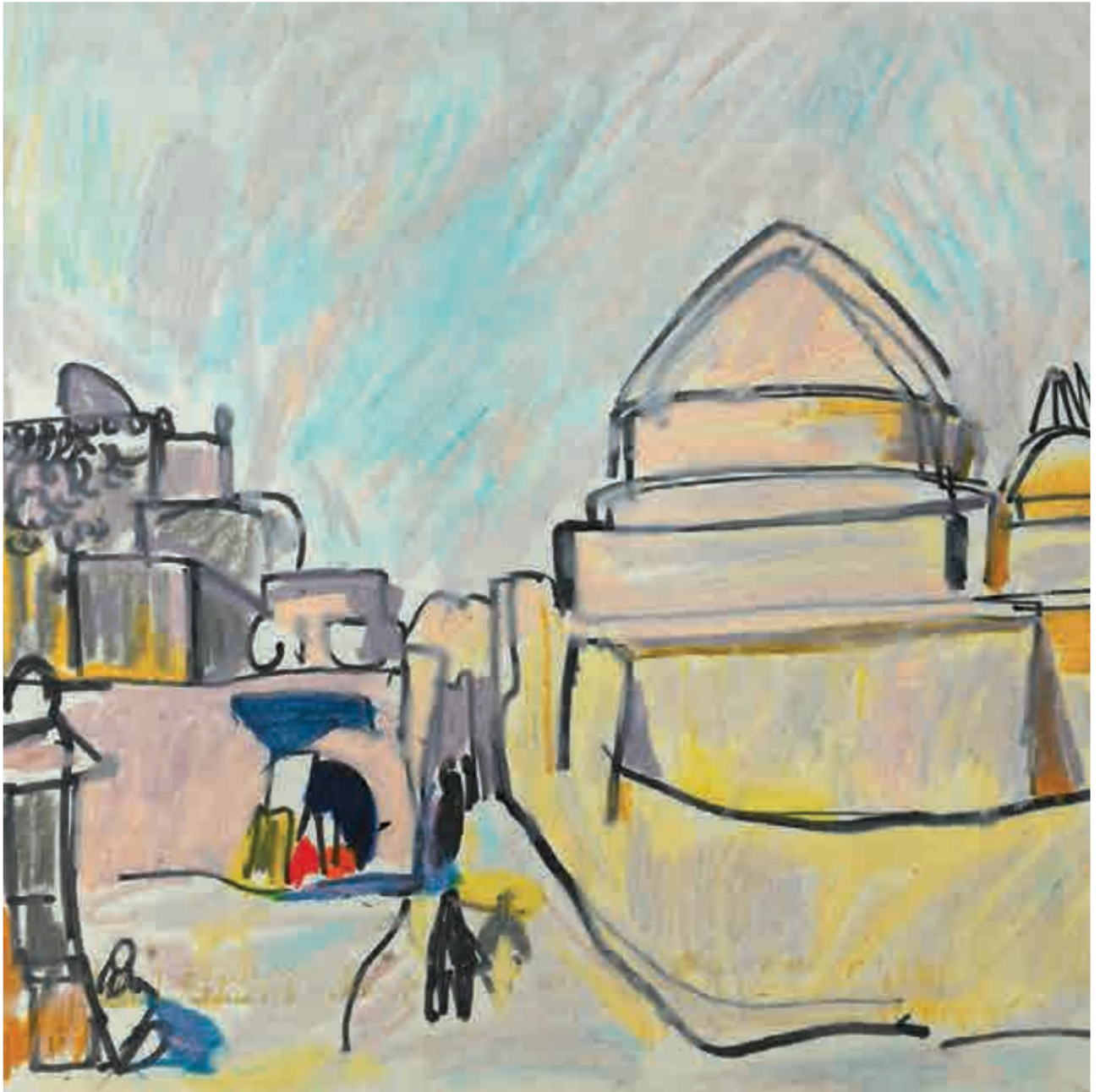
“Bağdad sahilləri”
Karton, yağlı boya, 1970-ci illər
“Riverbanks in Baghdad”
Cardboard, oil, 1970s

“Qızmar gün”
Ketan, yağlı boya, 1975
“Hot Sunny Day”
Canvas, oil, 1975

görüşərdi. O, maraqlı əhvalatlar danışan, nəzakətli, həssas və incə həmsöhbət idi. “Sizin üçün ən qorxulu olan nədir?” sualına Marsel Prust kimi cavab verə bilərdi-“Yaxşılığın nə olduğunu dərk etməyən və zərif hiss sevincini yaşamayan insanlar”.

Onun prinsipləri sadə və nəcib idi, ətrafdakı insanlara dəyişməz mehribanlıq və səmimiyyətlə yanaşırdı. Onda qərribə bir məlahət, sovet dövrü üçün nadir olan keyfiyyət var idi - gözəl geyinməyi bacarır, daima yaraşlıq görünərdi. Təbii görünüşlü fransız bereti azad rəssamlar orsuduna mənsubluğunu nəzərə çarpdırır, geyiminin bütün atributları dəqiq ansamb təşkil edirdi. Ailəsi də son dərəcə ahəngli idi: həyat yoldaşı Sveta xanım sənətsüinas idi, oğlanları Arif

“Mosulda küçə” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1972
“Street in Mosul” Sketch
Paper, mixed techniques, 1972

və Mikayıl isə müvafiq olaraq Surikov adına Moskva Rəssamlıq İnstitutunda və Peterburq Rəssamlıq Akademiyasında təhsil alaraq rəssam oldular. Bu gün onlar ailənin ənənələrini qoruyur və atalarının parlaq iz buraxdığı Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasında çalışırlar.

Böyük oğlu Arif teatr rəssamıdır, əksər Azərbaycan teatrlarının səhnə tərtibatının müəllifi olmaqla yanaşı, bir neçə kinofilmin rəssamıdır. Hazırda Rəssamlıq Akademiyasının tələbələrinə teatr-dekorasiya sənətinin əsaslarından dərs deyir. Bir çox əsrləri əhatə edən maraqlı “Teatrda rəssamın rolu” adlı panoram kitabının müəllifidir.

Nadir Əbdürrəhmanovun kiçik oğlu Mikayıl atası kimi istedadlı rəssam, öz üslubu olan sənətkardır. Onun bədii maraqları fiqurativ avanqard sahəsində cəmləşib, o, Azərbaycan rəssamlığında öz sözünü demiş rəssam, Bakıda və xaricdə keçirilən bir çox sərgilərin iştirakçısıdır.

“Bağdad” Eskiz
Kağız, flomaster, 1971
“Baghdad” Sketch
Paper, felt-tip pen, 1971

Rəsmləri 2011-ci ildə keçirilən Venesiya Biyennalesində Azərbaycan pavilyonunda nümayiş etdirilib.

Deyirlər ki, sənət əsəri öz müəllifindən ayrılmazdır. Nadir Əbdürrəhmanovun sənəti bunu tam təsdiq edir. O, əsl cətlimən idi, həyatı boyu əməl etdiyi dəqiq şərəf kodeksi var idi.

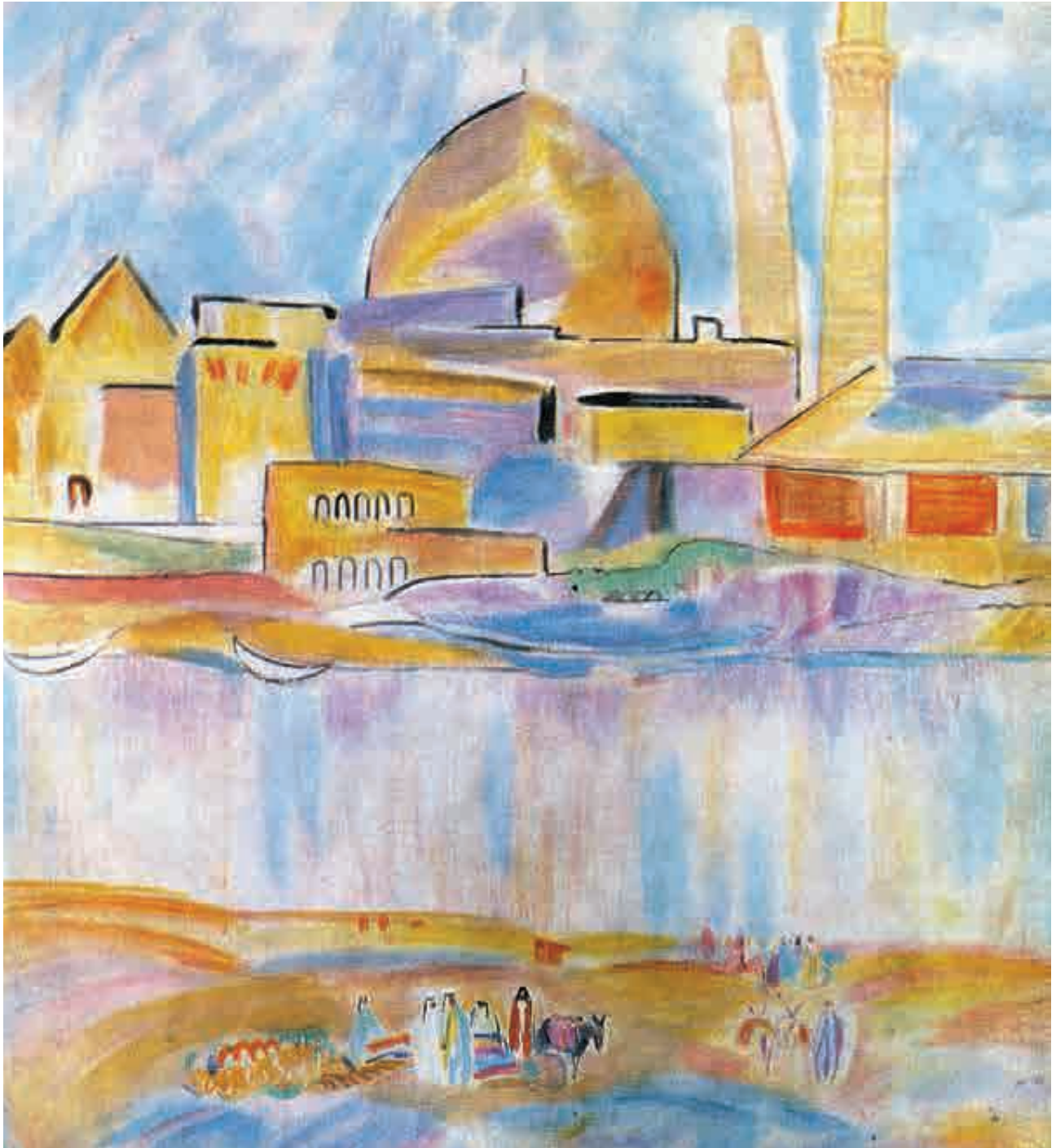
Ünsiyyətdə sadə, nəzakətli və mehriban idi, dürüstlüyü və ədəb-ərkanı qiymətləndirirdi. Həmsöhbətinə göstərdiyi səmimi maraq gözlərindən oxunurdu, daima nəzakətli, cəngavərcəsinə alicənab və rəhmdil idi. Bəlkə bu, sənət baxımından istedadlı insanlara bəxş olunmuş ürəyin nəcib genişliyidir? Onu ilk növbədə İncəsənət maraqlandırır, o, Gözəlliyin vurğunu, Üslub və Mehribanlığın təcəssümü idi.

Gülrəna Qacar, Bakı, 2013

“Dağlar, Kotor, Yuqoslaviya”
Kətan, yağlı boya, 1966
“Mountains, Kotor, Yugoslavia”
Canvas, oil, 1966

“Bağdad”
Kotan, tempera, 1972
“Bağdad”
Canvas, tempera, 1972

NADIR ABDURRAHMANOV

High mountains pitch the spirit like a tuning fork, raising it to the skies by continuously aiming for the heights, the Ideal. Mountain-born people likely have a generational memory of their place of origin, of the rare, fresh air that sobers rather than intoxicates.

Nadir Abdurrahmanov was lucky in the “height” of his birth, he was born in Karabakh, in the mountains of Lachin and that clear, ringing Karabakh tone, the scent of his homeland, the true music of the skies and a mountain view of the world forever infused his spirit and creativity.

His paintings are just so: clear, attractive, melodic and quietly elegant. They are quiet with their inner joy, modesty and nobility of palette, with the light that streams down from the mountain heights. The wonderfully magical landscapes of Karabakh and Lenkeran, of our mountains and villages, the

“Çiddin”
Karton, yağlı boya, 1958
“Chiddin”
Cardboard, oil, 1958

characters of strong, graceful women – how fresh and fine they all are in their breadth, their oxygenated air and mountain’s-eye views!

His paintings are delicate, sensual, honest and at the same intellectual and elegant in their choice of colour. Just like him.

Nadir Abdurrahmanov was born in Lachin in 1925. His family had arrived there from Shusha – the land of his ancestors. His father Gambar agha was the head of Lachin’s Department of Health.

Karabakh’s fantastic nature – its forests, mountains, tinkling brooks and springs – have inspired its inhabitants for centuries. Creative people have always been respected here: the greatest poets, writers, artists and musicians were born here. We only have to recall the name of the beautiful artist and poetess, Karabakh’s ruler, Natavan; the great poet and vizier of the Karabakh khanate Vagif; the encyclopaedist, scientist, enlightener, artist and musician Mir Mohsun Navvab; the prominent artist Gambar Karabakhi; the great Azerbaijani musicians Uzeyir bey Hajibeyli, Sadiqjan, Bulbul, Rashid Behbudov, Niyazi etc.

The capital of Karabakh, Shusha, was a well-developed city. We know from statistics that 95 poets, 22 musicians, 38 professional singers, 16 painters, 5 astronomers, 18 architects, 16 doctors etc lived in Shusha in the middle of

“Balıqçı qəsəbəsi. Çiddin”
Karton, yağlı boya, 1958
“Fishing village. Chiddin”
Cardboard, oil, 1958

"Kenzonda"
Katan, yağlı boya, 1958
"In Kenzon"
Canvas, oil, 1958

“Kenzonda” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1958
“In Kenzon” Sketch
Paper, mixed techniques, 1958

the 19th century. About 10 literary, musical and other societies and over 10 madrasas, schools and colleges functioned in the city. Calligraphers wrote and rewrote books in rich libraries and artists adorned city buildings with murals and created miniatures for books. Carpets, which the great museums of the world were so proud to hold later on, were woven in its workshops. Musicians raised the banner of Karabakh to the highest stage. However, the pearl of Karabakh is its striking nature. It is truly a fantasy. A visit leaves you understanding where that touch of mystery, sense of kindness and promise of heavenly life comes from. As for the land, a unique combination of mountains and woods, rivers and fields create an ethnic spirit, a national mentality expressed in carpet and song, painting and poem, costume and cuisine, ethics and dialect, all containing an ethical code: a package of the various characteristics of the mentality forming an image and type for this land.

“Genius loci” – the spirit of the place – is a delicate notion meaning that every land has its unique characteristics, expressed in national traditions developed over centuries.

The nature of Karabakh is both amazing and surprising – the unforgettable Nadir Abdurrahmanov often talked about it. Somehow he remembered his trip to his grandparents and then to Baku in a horse-drawn cart with his parents. He was about eight years old at the time and his childhood memories were held as a bright, unforgettable image of nature, a world of plants and animals, which was fascinating, scary (they were followed by wolves, as in a dream, but it was reality) and charming. Perhaps he began then to perceive the world in the colours and shapes of a fairy tale, his sense of life was visually bright and varied. No doubt the young Nadir’s perception and notion of nature were formed from early childhood memories and he was lucky to be surrounded by so much beauty: in the landscapes of Karabakh and the complete musicality

“Kesonda”
Kətan, yağlı boya, 1960-cı illər
“In Keson”
Canvas, oil, 1960s

of the inhabitants of this “Conservatoire of the Caucasus” – as these lands were called – and in the clear colours of Karabakh carpets, the symbolism of their geometric shapes, and in many other phenomena. Yes, that long and exhausting trip, Lachin-Shusha-Baku, which lasted for several days, also enriched him through his attention to landscapes so different and changing, to the life of his land and to the unique and peculiar life of the planet.

It was 1933 when the Abdurrahmanovs moved to Baku and Gambar was assigned to head the administration of pharmacy. Nadir’s father went on

“Kenzonda küçə”
Katan, yağlı boya, 1958
“Street in Kenzon”
Canvas, oil, 1958

business trips in Karabakh quite often and took the boy with him. Later, the artist remembered these lands – Lachin, Shusha, Minkend, Turshsu – with great tenderness, he could always work easily there, where the air of Karabakh was so clear and sharp!

But a completely new life started in Baku –big city life! Nadir Abdurrahmanov recalled his childhood as a happy and carefree period. At that time they were living in the area of Chemberekend in a one-room apartment, but it seemed large to them. Their mother even let them draw on the floor with chalk and when they had free time he and his elder brother Nasir played various games. When there were small fights between the boys in the yard Nadir sometimes even defended his older brother, who later became a physiotherapist, followed in his father’s footsteps and devoted his life to medicine.

“Portrait”
Kağız, pastel, 1960-cı illər
“Portrait”
Paper, pastel, 1960s

“Koreyalı rəqqasə”
Kətan, yağlı boya, 1958
“Korean Dancer”
Canvas, oil, 1958

Nadir grew up a strong, brave and athletic man; he did gymnastics and played basketball, but more than anything else he liked drawing. He often drew together with his cousin Jalal Qaryaghdi, who was to become a famous sculptor. At the age of 14, Nadir started to paint at the Republic's Children's Art Studio. Teachers from the Secondary School of Art attached to the USSR's Academy of Arts in Moscow, which was also famous as a school for talented children, saw his paintings here. They invited him to study at their school and in 1939 he became a student there – he spent two years at the famous school on Kalayevski Street and always remembered those times.

*"Nepal oyuncaqları"
Katan, yağlı boya, 1984
"Nepali Toys"
Canvas, oil, 1984*

“Şiva-Nepal Allahı”
Katan, yağlı boya, 1984
“Shiva-Nepali God”
Canvas, oil, 1984

That school taught him how to see the world around him more clearly, to penetrate it, to see the beauty of every detail, to love his work and to do it ceaselessly. But World War II brought him back to Baku and in 1942 he joined the second year at the Art College. Even though he spent only one year there, it was a significant year for him, because he had outstanding teachers; they

later played a major role in the development of the Azerbaijan painting school – they included Mikayil Abdullayev and Beyukaga Mirzazade, alumni of Surikov Moscow Art School and students of great artists and teachers – Grabar and Osmyorkin. They brought the great traditions of the Moscow school with its high artistic culture and as talented men they were valuable advisors for the young Nadir. That year-long education was both rich and interesting and it opened up new combinations of colour and shape in art for him.

“Nepal ustaları”
Katan, yağlı boya, 1984
“Nepali Craftsmen”
Canvas, oil, 1984

However, his father, who was keen on the development of medicine in the country, wanted to see his son succeed to his profession and as a good son Nadir obeyed his father's wish – he was admitted to the therapy faculty of the Baku Medical Institute. He continued doing sports, attending sessions of gymnastics, and was even in the team which performed in demonstrations of gymnastics in Moscow's Red Square in a parade dedicated to the anniversary of the October Socialist Revolution.

"Venesiya" Eskiz
Kağız, sulu boya, 1966
"Venice" Sketch
Paper, watercolour, 1966

*“Plovdivdə günorta”
Katan, yağlı boya, 1961
“Afternoon in Plovdiv”
Canvas, oil, 1961*

“Кѡhnѡ Plovdiv”
Karton, tempera, 1961
“Old Plovdiv”
Cardboard, tempera, 1961

“İtaliya”
Kağız, qarışıq texnika, 1966
“Italy”
Paper, mixed techniques, 1966

However, while studying at the Medical Institute he could not ignore his thirst for art and when that need eventually prevailed, Nadir Abdurrahmanov went back to art school, graduating in 1944. This was in parallel to his studies at the Medical Institute, where he attended evening classes and from where he graduated in 1947 with distinction (he was later given the honorary title of Doctor along with other artists).

By that time he had made up his mind about choice of profession once and for all – he left for Leningrad and was admitted to the Academy of Arts, to the class of prominent masters – A. Milnikov and V. Oreshkinov. It was in Leningrad that Abdurrahmanov was formed as an artist– his sense of “aesthetic sensitivity” was developed and his tastes in visual culture, colour and form refined. His work with prominent teacher Andrey Andreyevich Milnikov, who was a great artist of emotion, style, colour and shape, as well as his lessons with Victor Mikhayilovich Oreshnikov, who was a wonderful teacher and portraitist, a master of composition, and his studies in many other disciplines not only sharpened Nadir’s hand and artistic vision, but also raised his standards and expanded his personal horizons. Outstanding teachers, Leningrad’s artistic environment and the fascinating collections of the many museums there developed the young artist’s innate taste and created a springboard for his mastering of the profession, the formation of his unique personal style, outlook and understanding of the world. While studying at the Leningrad Academy of Art he became friends with the future talented

Nadir Əbdürrəhmanov sənət dostları ilə birlikdə
Sağdan: Nadir Əbdürrəhmanov, Nikolay Ponomaryov, Tahir Salahov
Nadir Abdurrahmanov with his artist friends
From right: Nadir Abdurrahmanov, Nikolay Ponomaryov, Tahir Salahov

Azerbaijani sculptor Ali Mirqasimov and many other artists who were later to find fame. However, he also formed a life-changing acquaintance at Baku Art College, where he met his future spouse Sveta khanim. They were married in 1949 despite objections from their parents. The only one to support them was Nadir's father Gambar, who rented an apartment for them. The young Nadir slaved to both study and earn money for the house and living and also to feed the children that were born soon afterwards. Sveta khanim would always be a helper, loyal friend and advisor to his art. Together they would live a long and happy life and raise two sons, who would, like their parents, choose the way of art. After graduating from the Academy of Art in 1953, Nadir Abdurrahmanov returned to Baku full of energy and creative ideas. He tried many genres of art all at the same time: there were industrial images and compositions on various themes, historical and modern; portraits and of course every possible kind of landscape. His familiar individual style is not yet present in his paintings

“İtaliya”
Kağız, pastel, 1966
“Italy”
Paper, pastel, 1966

“Dubrovnik”
Kətan, yağlı boya, 1966
“Dubrovnik”
Canvas, oil, 1966

of the 1950s, which are highly professional and expertly constructed, but there are many signs of the emerging style, in particular the flat, decorative draughtsmanship and use of local light. The artist's character, his personal view of the fascinating local environment and the sharp, bird's-eye view ("Lachin", 1961) appear in the landscapes of these years.

However, Nadir Abdurrahmanov, virile by nature with qualities of leadership, also made time to work for the community via the Artists' Union of Azerbaijan, serving as Chairman from 1961 to 1970. This was a very active and creative period as he searched for his own vision of the contemporary, reflected in figurative language and creation of form.

In 1958, he went to Korea on a working trip with the Arkhangelsk artist Sveshnikov. This was a very productive month of communication, impressions and acquaintance with a new life style and a different culture. There he took in so much from the environment that at the end of the visit he took the opportunity to organize an exhibition in Pyongyang. This first trip gave him so much – observing a foreign culture from the inside impelled him to serious and long-term work.

He had the chance to travel around the country for a close study of its nature, cities, lakes and plains. He opened a diary there in which he laid down his immediate impressions of what he saw; everything was etched into the artist's

Nadir Əbdürrəhmanov sənət dostları ilə
Sağdan: Nadir Əbdürrəhmanov, Tofiq
Ağababayev, Böyükağa Mirzəzadə

Nadir Abdurrahmanov
with his artist friends
From right: Nadir Abdurrahmanov, Tofiq
Aghababayev, Beyukaga Mirzazade

creative memory. It was all so different to things at home – wet landscapes, rice fields strictly divided into squares or rectangles, the people, lakes, sunrise over a sea at a different latitude.

“Fishermen”, “Morning in the Village”, “At the Crossing”, “New Korea”, “In the Agricultural Cooperative”, “In Keson”, “The Eastern Sea” – comprise the series “Around Korea”. The deeply exuberant combinations of colour; the flexible rhythm, not only of precisely-captured movement, but also of the whole composition; the graphical construction and choice of image colour represent an innovatory approach to the organization of the canvas. Academic rules were not the governing factors here so much as the decisions which took the painting behind the theme to its very life and essence.

“Qayalar. Yuqoslaviya”
Katan, yağlı boya, 1960-cı illər
“Rocks. Yugoslavia”
Canvas, oil, 1960s

The “Korea” series was an important stage in the development of Abdurrahmanov’s individual style, as an artist’s manner of application is the principal manner in which his individuality and skills are identified. I think that he fell in love with this culture during his creative, figurative, analytical, shaping and spiritual work on the images of Korea. The Korean canvases proved to him that it is impossible to create a piece of art without admiration for the central motif. The great French artist Marc Chagall once said: “You can change everything in life and art and everything transforms if we start to pronounce the word “Love” without being embarrassed. Even if it is so romantic, we don’t have another word yet. It comprises true art. That is my way of drawing, my religion, a new and at the same time an old religion which comes to us from the depths of time”.

Nadir Abdurrahmanov organized a solo exhibition, “Around Korea”, in 1959 in Baku and in 1960 in Moscow. In the early 1960s he travelled to the south of Azerbaijan, to Lenkeran, and as a result we wrote “motifs in Lenkeran

“Burqaz”
Kətan, yağlı boya, 1960-cı illər
“Burqaz”
Canvas, oil, 1960s

reminded him very much of the themes in Korea,” the rice fields and people working there, Korean women and those of Lenkeran both carry loads on their heads. He often drew the women of Lenkeran and called them “Mountain Women”. He seemed to be drawn to the proud stature of mountain dwellers. He said once: “The women of Lenkeran resemble the women of Korea. They dress beautifully and somehow they complete hard tasks very easily, with a song”. This may be key to the artist’s aspiration in art – the ease, musicality and melody of hard work. This is the goal

“Split”

Katan, yağlı boya, 1964

“Split”

Canvas, oil, 1964

“Maravanda axşam”
Kətan, yağlı boya, 1970-ci illər
“Evening in Maravanthe”
Canvas, oil, 1970s

he attains on his canvases – musicality, harmony and clarity. Hard work in the fields, the beauty and grace of women and vivid nature are harmoniously balanced and wisely correlated.

Abdurrahmanov’s favourite French artist and art theorist Cezanne considered that “art is the interpretation of nature” and that “there was nothing better than nature for perfecting one’s skills. The eyes learn from nature and with observation and work art becomes more focused”.

Strenuous creative work brought Nadir Abdurrahmanov to a lyrical and integrated world view. “The whole system of visual expression – one light source, clear composition, linear rhythms and clarity of colour combinations – create a poetic order of imagery on the canvas, revealing the harmonious spiritual image of people and nature”, wrote art critic P. Hajiyev in his preamble to the catalogue of the 1976 exhibition in Moscow.

Over the years a synthesis of stylistic and aesthetic integrity, and a unique intellectual-aesthetic vision of the life of nature, somewhat detached, but nevertheless amazed by its divine beauty, are apparent in this artist’s works.

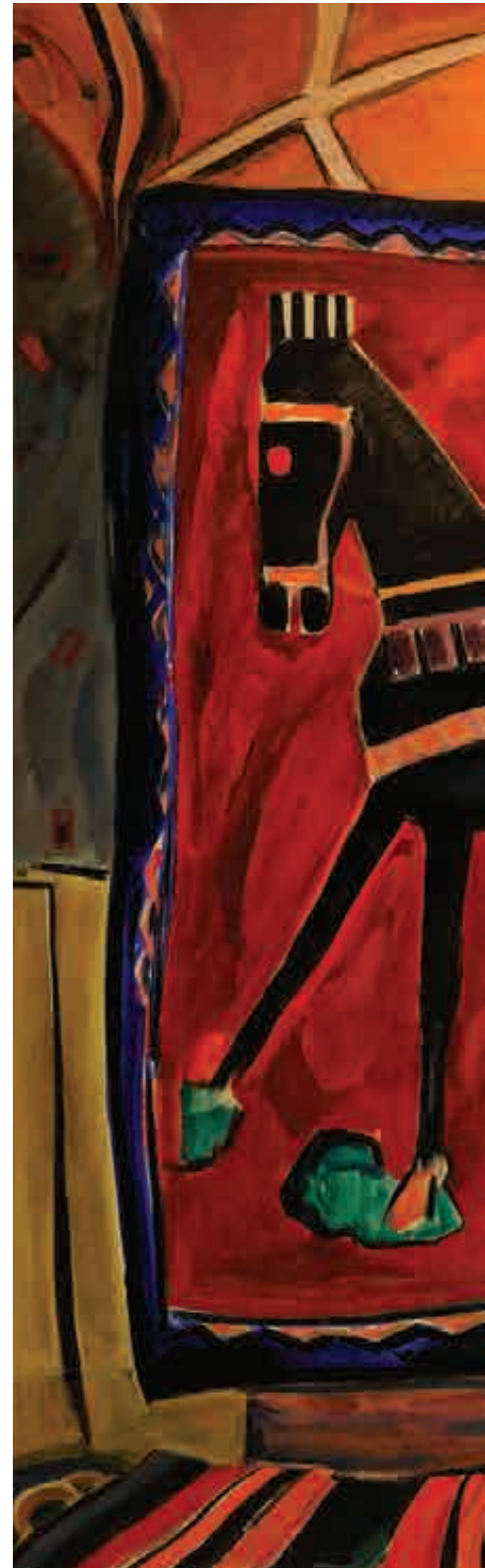
However, he mentioned many times that his work was easiest and happiest in his native land, the mountains of Karabakh. Indeed his native landscape brought

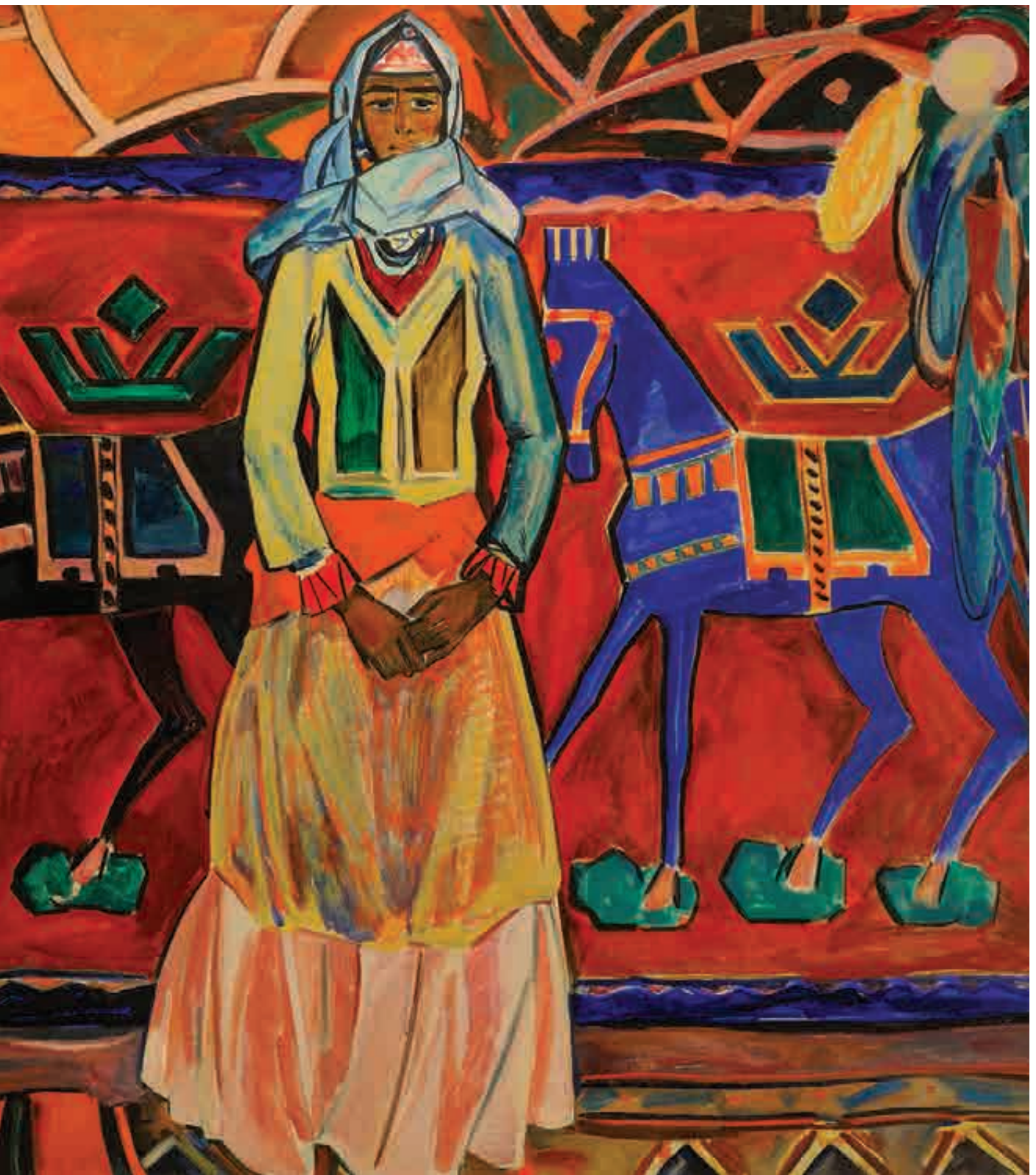
“Sənaye sərgisində”
Kətan, yağlı boya, 1950-ci illər
“Industrial Exhibition”
Canvas, oil, 1950s

him incomparable delight and nature gave him inspiration. It is no accident that most of Abdurrahmanov's works are mountain landscapes. An innate affinity with height drew him to the mountains, his fascination with nature and creation is clear in words he noted in his diary during visits to Karabakh. "The mountains here with their snowy peaks supplement the green landscapes of the plains... Captivating nature unwittingly inspires romantic feelings. It is as though nature itself drew these inimitable lines on the mountain slopes". The artist displays with amazing delicacy and accuracy a uniquely sensual aesthetic expression of the main elements of the painting, the composition and spatial structure that moves from the viewer to the depths of the canvas. Here the relief and atmosphere comprise one rhythmic whole, which expresses an emotional image of the location. The great French writer and philosopher Alain said in his "Propos": "A person is formed by his profession and gives him the mechanism by which people transform the character of the places they inhabit".

The concentrated scent of Karabakh evenings, the dense warm colour of the pre-twilight hour, which is unique to Abdurrahmanov canvases, transmits the character of these places so closely felt by the artist.

“Xalça toxuyan” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1971 (s. 76)
“Carpet Weaver” Sketch
Paper, mixed techniques, 1971 (p. 76)

“Dağlı qadın”
Orqalit, yağlı boya, 1969 (s. 77)
“Mountain Woman”
Orgalite, oil, 1969 (p. 77)

“Səhər”
Kətan, yağlı boya, 1980-ci illər
“Morning”
Canvas, oil, 1980s

“Sevinc” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1990
“Joy” Sketch
Paper, mixed techniques, 1990

He wrote in his notes: “I have been going to the mountainous regions around Lachin since my childhood. I liked to visit in my student years too. I observed the lives of people in the summer pastures, their hard work and rest. Images of these peaceful lives in nature often occur in my imagination... Of course I did a lot of sketching on those trips... Several years went by and I wanted to engrave the impressions from childhood onto a large canvas... So the painting “Twilight in the Mountains” emerged. They were old sketches, but my memory retained the feelings and impressions of those years. I wanted to convey the dreams of girls, the silence of twilight in the mountains and the beauty of nature. The main ideas in the painting are the integrity of the people and nature, and the sensual link between the girls and their native land. We literally feel dreams, the expectation of future happiness and the state of youth.

Possibly these are the best romantic feelings that we have in our life - when you are young everything is ahead”.

The artist portrays his female heroes at rest in the evening. He sees and conveys simple, everyday beauty; something that is a fixed part of our daily lives; it happens every day but that does not dilute its importance or necessity. A person’s

“Minkənd” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1970-ci illər
“Minkend” Sketch
Paper, mixed techniques, 1970s

“Azərbaycan dağlarında yaz” Eskiz
 Kağız, qarışıq texnika, 1980
 “Spring in Azerbaijani Mountains” Sketch
 Paper, mixed techniques, 1980

life and environment are crucial. And nature – not the frame and background, but one’s heartland – is of course important, and that explains the constantly beautiful living environment. Daily life is not only familiar and simple, it is poetic and lofty, full of fascination, harmony and happiness for Nadir Abdurrahmanov.

In the pastoral scene in “Spring” (1978) we see the peaceful image of a mountainous pasture with two riders – a young man and a girl. This painting is about the beauty and value of life. The artist uses Cezanne’s favourite modelling of shape, as in “View of Mont Sainte-Victoire”. There is no academic realism in the landscape “The Vineyards of Zengilan” (1976), figures are placed freely and randomly across the canvas and the whole composition is constructed to a rhythm. As in early 20th century art, there is a multilateral, 360-degree vision here - “round perspective” as art critics refer to this “universal vision”.

The colours are local, the images are flat, there is no perspective and in some of his works the foreground can barely be seen. He had a characteristically

“Sevimli naxışlar”
Kətan, yağlı boya, 1967
“Favourite Patterns”
Canvas, oil, 1967

diverse approach to the creation of mountain landscapes. His Karabakh landscapes are very varied: sometimes the construction is the prime mover, sometimes the main aim is to create an airy space, the movement of clouds and fog, and very often the principal idea is a spectacular polychrome to which all else is secondary. But all his landscapes are amazingly lyrical in a clearly personal approach to his own land. And as a true inhabitant of Karabakh, Abdurrahmanov is ultimately musical in his artistic voice and the music in his landscapes is always apparent. “Song defines the unique poetry of his canvases”, says Lidia Akimova, a researcher into his work, who fell in love with Karabakh on an introductory trip to the artist’s homeland in 1970.

The result of his search for a new and modern figurative language becomes clearly apparent towards the mid 60s. This decade – the 1960s – is probably the most intense and productive period of his life. Further, in this decade – from 1961 till 1971 – he became Head of the Artist’s Union of Azerbaijan. If his creative method before the 1960s was a combination of realism, which was universal, and romanticism, after the 1960s he took on a new vision, his own figurative language inherent only to his own idiolect.

The uniqueness of Nadir Abdurrahmanov’s creative talent was fully revealed in the series of paintings and sketches called “Iraq-Afghanistan” that he visited in 1970-71. Like many of his other works, fidelity to nature and its realistic transmission in combination with interpretation of shape into a sharp, modern vision of the world are here too.

The unique anthropogenic landscape of Muslim countries is communicated: the yellowish, sand-colour minarets and domes of the mosques are foregrounded against ripe blue skies in the canvases “In Mosul” and “A Sunny Day”. There is something in common with Henri Matisse’s Algerian and Moroccan series, especially in the colour and use of figurative flatness. However, the similarity should not be interpreted as imitation of western culture; as we know, western artists discovered the methods characteristic of Muslim artistic tradition in the first half of the 20th century.

Matisse’s art changed significantly in the early 20th century, especially after an introduction to the first great “Exhibition of Muslim Art”, which opened in Munich in 1903, with exhibits from both Azerbaijani and Safavid artists. He went to Munich especially to research the exhibition.

The principles of visualisation in the miniatures of Tabriz and Herat influenced both his paintings and his sketches: it is not difficult to confirm this by comparing the pictures he produced before and after his introduction to the eastern schools of miniature. There is much in common between the works of Sultan Mohammed and Behzad and the concision, frugality and the

music of his later linear images. As we saw, Matisse eventually arrived at the transmission of images of structural plainness. Perhaps the outbreak of Fauvism in 1905-1907 was a kind of response to the blinding decorativeness of the eastern miniature.

That's why we can say with confidence that the new methods worked out by French artists in the early 20th century returned to the East in the second half of the century in modern form and were put to productive use by eastern and especially by Azerbaijani artists.

As a student at the Leningrad Academy of Arts, Abdurrahmanov studied the works of Cezanne and Matisse and the mental processes he saw in those canvases were perhaps fixed in his mind then. He constantly thought about the problem of expression that Matisse defined as the most important for himself. He considered the achievements in form and colour by the Fauvists and post-Impressionists, as well as the structural innovations by Cezanne – an

“Dağlı qadın”

Kətan, yağlı boya, 1980-ci illər

“Mountain Woman”

Canvas, oil, 1980s

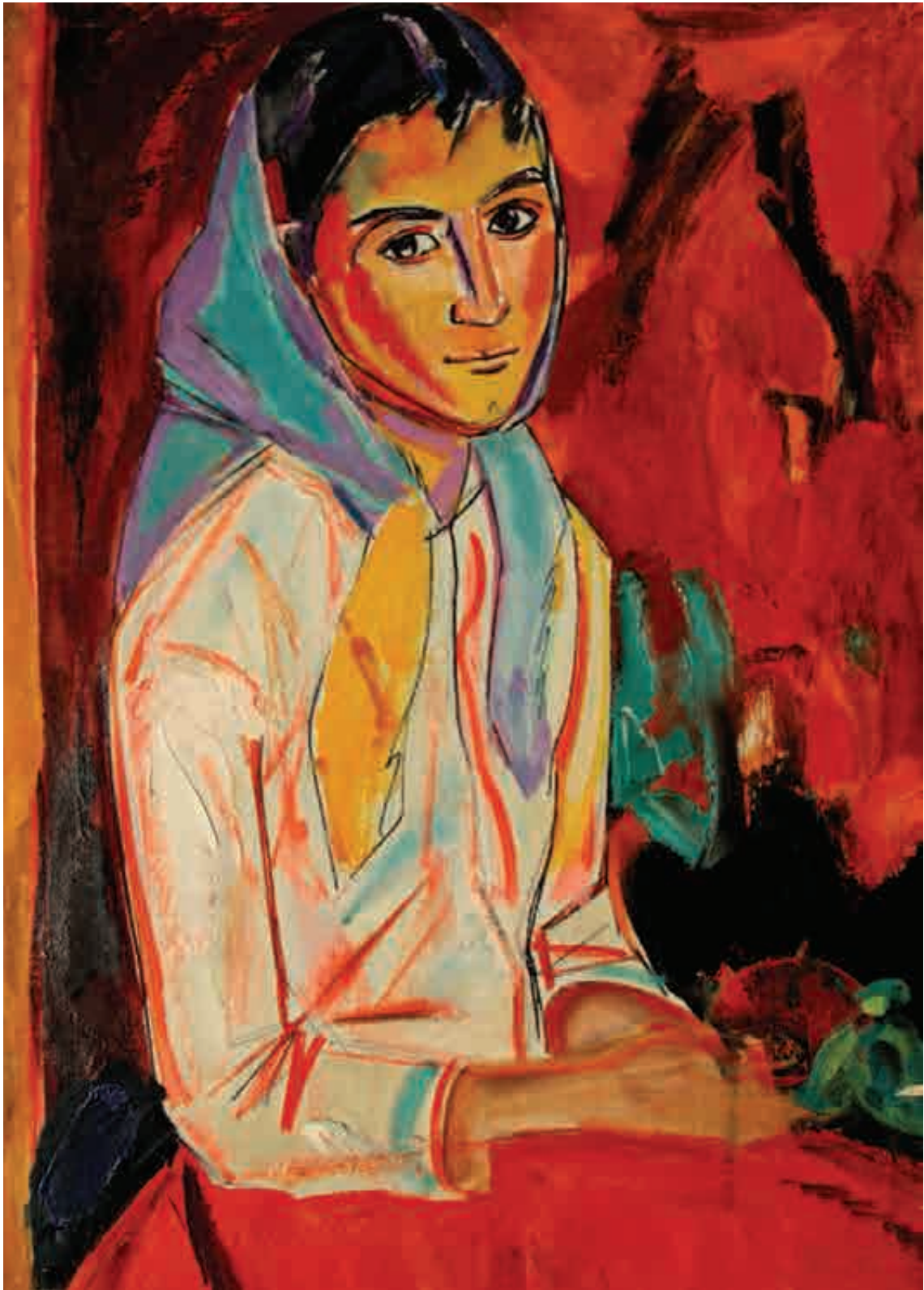
“Laçın” Eskiz

Kağız, qarışıq texnika, 1964

“Lachin” Sketch

Paper, mixed techniques, 1964

artist who influenced every artist of the following century without exception. Abdurrahmanov's experiments in shape and colour saturation tend towards the same flatness as the great French artists. But there is so much Azerbaijani spirit, plain Turkish thinking and bright Turkish scarlet in his canvases!

The colours and interpretation of Nadir Abdurrahmanov's paintings are consistently elegant, stylish, noble and identifiable. Many features typical of 20th century art are characteristic of his creativity – art which has broken with the naturalism of copying the surface of things and literary narration. His creative search was always directed to an understanding of the culture of art itself, mastery of the professional secrets of light and flexibility of figurative language. The texture of his colours was itself highly aesthetic and elegant and, with the energy of every descriptive ploy, was valuable in itself – one can never confuse or fail to recognize a canvas by Abdurrahmanov. He brought a deeply individual vision of nature to our art and enriched Azerbaijani realism with the figurative achievements of post-Impressionism, Fauvism and Expressionism by synthesising them into his art with a truly national view of the world, of relations between colours and of visual shape. The post-Impressionist method that the artist applied to landscapes of Lachin, Minkend, Lerik, Lenkeran and Shusha happened to be extremely effective in the

“Qadın portreti”
Kətan, yağlı boya, 1970-ci illər (s. 86)
“Portrait of Woman”
Canvas, oil, 1970s (p. 86)

“Rəfiqələr”
Kətan, yağlı boya, 1967 (s. 87)
“Women Friends”
Canvas, oil, 1967 (p. 87)

“Dağlı qadın” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1971
“Mountain Woman” Sketch
Paper, mixed techniques, 1971

“Lənkəranda” Eskiz
Kağız, flomaster, 1964
“In Lenkeran”
Paper, felt-tip pen, 1964

reproduction of the uniqueness of those ethno-landscapes. The artist moulded the visualized landscape in Cezanne’s style, but he applied it with delicacy, without definite geometrical shape. He incorporated elements of perceptual perspective. Village buildings are shown as if from above, a bird’s-eye view and the sky and mountains occupy four-fifth of the canvas surface, while the village houses take up only one-fifth.

In 1967, which was a crossing-point and time of transformation for many Azerbaijani artists, Abdurrahmanov created the canvases “Favourite Patterns” and “Talysh Women”, in which he focused on the colour palette, mixing hues several times stronger than reality. The high intensity of colour, building the colour palette in contrasting confrontation to the natural hue, which is characteristic of Fauvist and Expressionist art, portrays the nature and particularities of the national costume of the women of Lenkeran in the best possible way. These tendencies develop further in his work of the 1970s,

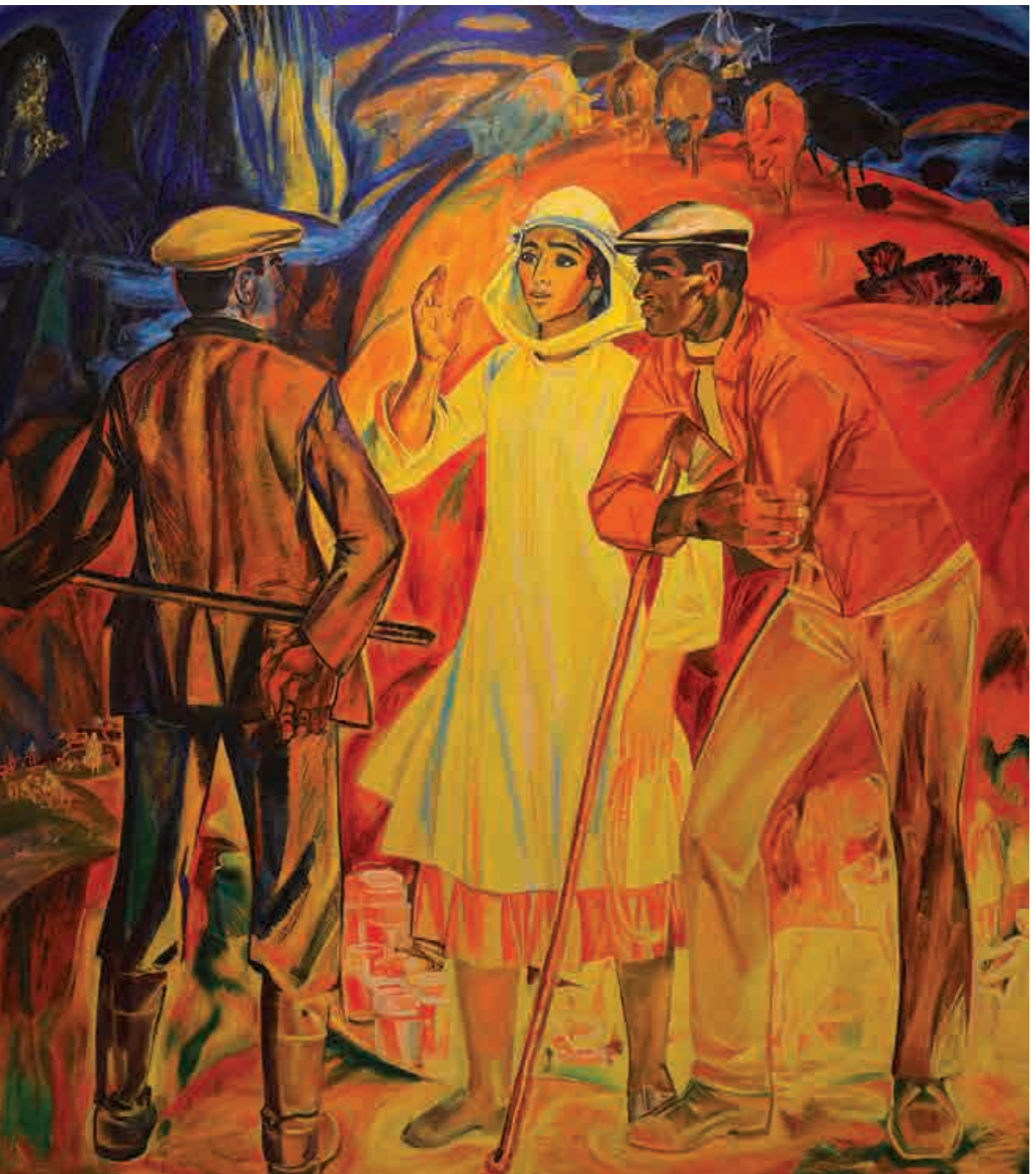
including “Talysh Girl”, “World of Firuza”, “Portrait of a Girl”. “Favourite Patterns”, which represents a landmark in the artist’s career, now adorns the Azerbaijan National Museum of Art. The canvas shines and the figures of the three girls seem to glow – their light dress is so fresh, as is the whole airy-light body of this large composition. The artist said: “One can always see a group of girls and women gathered around the springs in mountain regions. The girls here like bright clothes and this is how they dress every day. People from these villages live very well; the men herd sheep in the pastures and the women and girls carry out household chores and weave carpets. They are always neat and well-dressed, their walk is graceful and free... I like to be in these regions, to live around these people and working here brings me great joy”.

We have already noted that the language of modern art is in harmony with and close to the language of traditional Eastern art. And the modern interpretation of shape is an ideal match for the motifs on folk carpets, as we see applied in the composition of such works as “Mountain Woman” (1961), “The World of Firuza” and “Mountain Woman” (1971). Thanks to the integration of colour into the whole composition and the generalisation of shape as real nature, as well as the carpet ornamentation, the artist managed to avoid eclecticism and discord. In the “Mountain Woman” (1969) he even ventured to a purposeful stylization and geometrization of the figure of the village woman in order to bring her image closer to a foreground composed of carpet motifs. Here he combined the method of Matisse with the traditions of Azerbaijani ornamental art. He often transferred images to a plane, but never approached abstraction. Nevertheless, despite the application of stylization and elements of modernist figurative language, Abdurrahmanov stayed loyal to realism in its contemporary modification. As a rule he did not destroy real form, but interpreted them in a general way, stressing nature’s characteristic features.

Nadir Abdurrahmanov was, first of all, inspired by natural motifs and liked to draw nature. He always returned from his numerous trips around the world with a huge quantity of sketches, drawings and notes. In the 1960s he was in Bulgaria (1961), Yugoslavia (1964), India and Nepal (1965), Italy (1966), China (1968), Iraq (1969) and Afghanistan in 1969 and 1971. These countries so different in culture and history and the works of the artist that are even more varied in their formal expression are united in one wish: to capture the character of the country and the character of the bearers of these countries’ cultures. His Chinese pictures are transparently delicate and seem not to be painted on canvas but on some transparent and sheer fabric, thus presenting the fine, reserved and symbolic nature of the ancient Celestial Empire. Landscapes of Rome, Venice and Sienna

“İnsanlar və dağlar”
Katan, yağlı boya, 1975
“People and Mountains”
Canvas, oil, 1975

are saturated in the dense, colourful air and there is wonder at the architectural genius of the Italians. The Yugoslav landscapes are drawn freely, broadly and expressively as if the artist had fallen in love with the Adriatic landscape.

And yet, Abdurrahmanov is fully expressive in his landscapes of the native Azerbaijan. This is where generalization is raised to a higher level, the view is sharp and deep, it is distant and amazed just like Brueghel!

He was a great teacher. The numerous students who took master classes from him always remember him with gratitude. Nadir muellim worked at the Azerbaijan State Art Academy for many years and as professor and chairman of the creative workshop at the Azerbaijan Academy of Arts from 2001 to the end of his life, not only passed on his knowledge to his students but was also, according to them, a role model – he was always, correct, kind, reserved and elegant.

One day he recalled that even in childhood he understood that there are difficult subjects, but there are weak teachers. At school he was always bad at

“Sənaye mənzərəsi” Eskiz
Kağız, qarışıq texnika, 1965
“Industrial Landscape” Sketch
Paper, mixed techniques, 1965

Geography and he could get over his dislike for this subject.

One summer holiday a friend of his father decided to fill the gap in young Nadir's education and he gave him lessons every evening. The lessons took place in a free atmosphere, unobtrusively and interestingly, and gradually the teacher transported the student, "captured" him with the subject and geography was no more the weak link in his school studies. Nadir memorized those summer lessons – it is important to know how to transport your listener with the subject of your interest, to know how to transmit your knowledge to him and to try to "inflare" him with your passion for the profession and life.

He had many friends and when he lived at the legendary House of Artists in Constructors Avenue with his family they were constantly in the company of the families of Azerbaijan's outstanding artists: Tahir Salahov, Taghi Taghiyev, Tokay Mammadov, Beyukaga Mirzazade, Latif Feyzullayev and Davud Kazimov. He was an interesting narrator and a delicate, sensitive and fine interlocutor. He could answer a question like: "What is the scariest thing for you?" like Marcel Proust: "People

"Kiji"
Kağız, flomaster, 1973
"Kiji"
Paper, felt-tip pen, 1973

who don't understand what kindness is and who don't know the delight of delicate feeling.”

His principles were simple and noble. He treated the people around him with constant kindness and warmth. He was always known for his special charm, he had a unique character (especially in Soviet times) – he knew how to dress well, he was always the embodiment of elegance, his French beret was always natural and emphasized his attachment to free bohemia, each part of his attire contributed to the ensemble, there was nothing superfluous, all was fashionable and seemed to have been made especially for him.

His family was also exceptionally harmonious: his wife Sveta khanim was an art critic and his sons Arif and Mikayil also became artists and were educated at the Surikov Institute of Art in Moscow and the Academy of Arts in Saint-Petersburg respectively. Today they are keeping up the family tradition and work at the Azerbaijan Academy of Arts, where their father left such bright brushstrokes.

Elder son Arif is a theatre artist, creating set designs for many performances in Azerbaijan's theatres, and has worked on several films.

“Qəzni” Eskiz
Kağız, flomaster, 1972
“Gezni” Sketch
Paper, felt-tip pen, 1972

“Mənzərə” Eskiiz
Kağız, qarışıq texnika
“Landscape” Sketch
Paper, mixed techniques

Today he teaches the basis of theatre set design to students at the Academy of Arts. He is the author of an interesting book “The Role of the Artist in Theatre” which overviews many centuries.

Nadir Abdurrahmanov’s younger son Mikayil is a wonderful artist with his own style of painting, just like his father. His artistic interests are concentrated on the figurative avant-garde. He is recognised as having scaled the artistic heights in Azerbaijan, and is a participant in many

“Şanxay”

Kağız, qarışıq texnika, 1968

“Shanghai”

Paper, mixed techniques, 1968

“Mosulda küçə”

Kətan, yağlı boya, 1972

“Street in Mosul”

Canvas, oil, 1972

exhibitions in Baku and abroad. His canvases were displayed in the Azerbaijani pavilion at the Venice Biennale of 2011.

They say that works of art cannot be separated from their creator. With Nadir Abdurrahmanov this is absolutely true. He was a true gentleman with a resolute code of honesty that he followed throughout his life.

He was simple, delicate and kind in communication; he valued decency and good manners. An honest and unfeigned interest in his interlocutor could be seen in his eyes, he was highly courteous, chivalrous, generous and active in conversation. Perhaps this was the breadth of soul which heard the call that summons only the talented. Above all he was interested in Art; he was a Devotee of Beauty and was the personification of Style and Kindness himself.

Gulrena Qajar, Baku, 2013

NADİR ƏBDÜRRƏHMANOV (1925 - 2008) Qısa tərcümeyi-hal

Əbdürrəhmanovlar ailəsi
Sağdan: atası Qəmbər Əbdürrəhmanov, qardaşı Bəbir Əbdürrəhmanov, Nadir Əbdürrəhmanov, anası
Mövsumə xanım Əbdürrəhmanova, 1930-cu illər

The Abdurrahmanov family
From right: Father Ganbar Abdurrahmanov, Brother Babir Abdurrahmanov, Nadir Abdurrahmanov,
Mother Movsumə khanim Abdurrahmanova, 1930s

1925-ci ildə - Laçında dünyaya gəlib
1941-1944-cü illərdə - Əzim Əzimzadə adına
Rəssamlıq məktəbində oxumuşdur
1945-ci ildə - Azərbaycan Rəssamlar İttifaqına üzv
seçilmişdir
1947-1953-cü illərdə - Repin adına Leninqrad (indiki
Sankt Peterburq) Rəssamlıq Akademiyasında təhsil
almışdır
1954-cü ildən - Əzim Əzimzadə adına Rəssamlıq
məktəbində pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır
1958-ci ildə - Koreyada fərdi sərgisi keçirilmişdir
1959-cu ildə - Şərəf nişanı ordeni ilə təltif olunmuşdur
1960-cı ildə - Moskvada "Koreyada" adlı sərgisi
keçirilmişdir

1960-cı ildə - Əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına
layiq görülmüşdür
1964-cü ildə - Xalq rəssamı fəxri adına layiq
görülmüşdür
1961-1969-cu illərdə - Azərbaycan Rəssamlar
İttifaqının sədri vəzifəsində çalışmışdır
1966-cı ildə - İtaliyada yaradıcılıq səfərində olmuşdur
1984-cü ildə - Azərbaycan Mədəniyyət və İncəsənət
Universitetinin professoru vəzifəsində çalışmışdır
2001-ci ildə - Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq
Akademiyasında pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır
2008-ci ildə - Bakıda vəfat etmişdir

Nadir Əbdürrəhmanov
Leningradda tələbə
yoldaşları ilə
Nadir Abdurrahmanov
with his student friends
in Leningrad

Nadir Əbdürrəhmanov
dostları ilə birlikdə
Nadir Abdurrahmanov with
his friends

Sağdan: Nadir Əbdürrəhmanov,
David Alfaro Siqueiros,
Səttar Bəhlulzadə,
Böyükəğa Mirzəzadə, 1973
From right: Nadir Abdurrahmanov,
David Alfaro Siqueiros,
Sattar Bahlulzade,
Beyukaga Mirzazade, 1973

Nadir Əbdürrəhmanov tələbə
yoldaşları ilə birlikdə, Leningrad
1947-1953-cü illər

Nadir Abdurrahmanov with his
student friends, Leningrad
1947-1953

Nadir Əbdürrəhmanov
Kijidə oğlu Mikayıl
ilə yaradıcılıq səfərində, 1973

Nadir Abdurrahmanov
with his son Mikayıl
on a working tour in Kiji, 1973

Nadir Əbdürrəhmanov Koreyada keçirilmiş fərdi sərgisində, 1958

Nadir Abdurrahmanov at his Solo Exhibition in Korea, 1958

Nadir Əbdürrəhmanov emalatxanada rəssam Elbəy Rzaquliyevlə, 1976

Nadir Abdurrahmanov in his Studio with Artist Elbey Rzaguliyev, 1976

NADIR ABDURRAHMANOV (1925 - 2008) Short Biography

1925 - Born in Lachin

1941-1944 - Studied at the Azim Azimzade Art School

1945 - Member of the Azerbaijan Artists' Union

1947-1953 - Studied at the Repin Leningrad (now St Petersburg) Art Academy

1954 - Began Teaching at the Azim Azimzade Art School

1958 - Solo Exhibition in Korea

1959 - Awarded the Order of Honour

1960 - Exhibition in Moscow titled "In Korea"

1960 - Awarded the title Honoured Art Worker

1964 - Awarded the title People's Artist

1961-1969 - Head of the Azerbaijan Artists' Union

1966 - Creative tour to Italy

1984 - Became a Professor at the Azerbaijan Culture and Art University

2001 - Began teaching at the Azerbaijan State Art Academy

2008 - Died in Baku

Soldan: Çingiz Fərzəliyev, Nadir Əbdürrəhmanov, Salhab Məmmədov
From left: Chingiz Farzaliyev, Nadir Abdurrahmanov, Salhab Mammadov

Nadir Əbdürrəhmanov
Nadir Abdurrahmanov